

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 4
April.
1950.
Pris 65 öre

Rederiaktiebolaget

IRIS

STOCKHOLM

Telegr. "Clasabra"

Tel. 11 71 00, 10 49 45

S/S "Rigel"	6450 d.w.
S/S "Lestris"	4300 „
S/S "Polaris"	3775 „
S/S "Jupiter"	3200 „
S/S "Orion"	3000 „
S/S "Atair"	2990 „

Matt-tvätten

Tvättar och lagar alla slags mattor

144140 GÖTEBORG 144160

*Gods kan även insändas
direkt till oss under adr.
Kungssten Göteborg.*

AB Figeholms Bruk

Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

AB STÅLMANUFAKTUR

KAFFETRYCKKOKAREN

SPARPETTER

i rostfritt stål, som sparar kaffe med 40 % mot den gamla kokmetoden och framställer ett förnämligt kaffe med högre arom trots mindre kaffemängd, bildar ingen garvsyra, kokar icke över.

ÅTERFÖRSÄLJES

hos varje välsorterad järn- & bosättningsaffär samt i varuhusen.

FÖRSÄLJNINGSKONTOR:

Drottninggatan 30
Stockholm
Tel. 21 47 11

Pilfinksgatan 8
Göteborg
Tel. 16 20 23

J. HEDMANS

Litografiska Tryckeri

Eftr. LISA KRUSE

Specialitet:

Reklam-, Emballagestryck m. m.

Box 690 A

GÄVLE 1

Tel. 2892

WIWEN NILSSON

LUND

GULD

SILVER

A.-B. Bleckvarufabriken

Malmö

Ledande fabrik för tillverkning av

BLECKEMBALLAGE

MED OCH UTAN LITOGRAFISKT TRYCK

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

13:e årgången

Utkommer varje månad

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Sixten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.
Annonsspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.
Prenumerationspriser: helt år 7:—,
halvt år 4:—.

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:
Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:
Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

Övernaturlig läkedom och officiell medicin

Det har varit mer än vanligt livligt på det medicinska området under de sista månaderna. Vi syfta närmast på de händelser, som utspelats i samband med den berömda pastor Freemans besök i vårt land. Och dessa händelser få väl anses ha nått kulmen i och med radiodiskussionen: "Botar bön blind?"

Någon rekapitulation av det som rört sig omkring pastor Freeman och hans helbrägdagörelser är väl ganska överflödigt vid det här laget. Det räcker med att hänvisa till den nämnda radiodiskussionen och en pressdebatt, som torde överträffa allt annat vi hittills upplevat ifråga om hithörande frågor. Man kan i korthet konstatera, att aldrig tidigare har väl "den övernaturliga läkekonsten" ställts i så skarp kontrast till den officiella medicinen. Tidigare ha vi då och då hört talas om "stora under i all tysthet", men så kom pastor Freeman från Amerika, och då skulle underverken komma på löpande band på stora möten. Redan innan pastor Freeman hunnit landa på svensk mark var emellertid presskampanjen om underverken i full gång. Och sedan ha vi under en längre tid fått bevittna vad man kan kalla en frontställning, där den ena parten ståndaktigt hävdar sin tro på helbrägdagörelsen medan den andra parten, representanter för läkarvetenskapen och den officiella medicinen, lika envist förnekar varje "under", d. v. s. plötsligt botande av sjuka och invalidiserade människor genom handpåläggning och böner. Eller för att anknyta till den nämnda radiodiskussionen då en av deltagarna, pastor Lewi Pethrus, med övertygelse i stämman framhöll, "att svulsten den

var borta" medan medicinalrådet John Byttner i sitt genmäle lika tvärsäkert konstaterade att dylika plötsliga "försvinnanden" inte voro möjliga att genomföra med den Freemanska metoden. Ur läkarvetenskaplig synpunkt kan helt enkelt inte kräftsvulster och andra organiska sjukdomar plötsligt botas på detta sätt. Därmed var inte sagt att inte själslig tillförsikt och harmoni exempelvis under inverkan av en fast kristen livstro kunde ha gynnsam inverkan på ett sjukdomsförlopp. Men det sist nämnda förhållandet låg på ett annat plan och rörde något helt annat än ämnet för diskussionen.

Nu när extasen och de hetaste stridskänslorna hunnit dämpas något, och man borde kunna överblicka situationen, förefaller inte själva problemställningen ha blivit klarare. Härvid kan också påpekas, att en del argument i debatten använts på sådant sätt att man lätt kan få en felaktig bild av densamma. Främst bör framhållas, även om man väl förstår att många människor funnit stora värden i sin kristna livstro och för den skull känna sig illa berörda, att det är felaktigt att i sammanhanget tala om "följelse mot de kristna". Frågan rör sig i själva verket om en kartläggning, eller rättare sagt en gränsdragning, om vad som skall höras till religion respektive läkarvetenskap. Detta är själva kärnpunkten i frågan, som nu aktualiserats på ett högst uppseendeväckande sätt. Att en tredje kategori — homeopatien och därmed sammanhängande verksamhet — kommit med i debatten gör det hela ännu mera komplicerat. Men medan man nu funderar över

MAN skriver I PRESSEN

En miljon svenska medborgare

är enligt en gallupundersökning den ungefärliga siffran av kunder hos helbrägdagörare, homeopater, chiropraktiker, ögondiagnostiker, s. k. kloka gubbar och gummor m. fl. Det är alltså en betydande verksamhet, som florerar på sidan om den rent officiella medicinen och läkarvården. Sekreterare Per Eckerberg framhåller i ett diskussionstillägg i *Svenska Läkartidningen* att detta är ett synnerligen allvarligt missförhållande. I sin kommentar till diskussionsinlägget framhåller tidningen bl. a., att folk söker inte kvacksalvare på grund av att de inte har tillgång till läkare. Den som söker kvacksalvare vänder gladeligen ryggen åt sina läkare eller låter skriva ut sig från sjukhus. Folk söker inte heller kvacksalvare av ekonomiska skäl. Utläggen är snarast större. En nyligen av domstol frikänd homeopat angav sin taxa till 9—14 kronor. Referenten hade nyligen hand om en person, som för en enda seans hos en lantlig klok gubbe betalt 60 kronor! Det är kloka gubben man söker, inte billiga gubben.

Bättre bostadsstandard

är en god bundsförvant mot tbc framhåller *Oskarshamns Tidningen* i en allmän översikt över de olika framsteg, som gjorts inom tuberkulosvården.

De årgångar svenskar som var unga mot slutet av förra och i början av detta sekel har i livligt minne från sin barndom, vilka skördar tuberkulosen bärgade i familjerna. Den dystra bild av fattigdom, trångboddhet och dålig luft som Harry Martinsson ger i sin självbiografiska roman "Nässlorna blommar" hade tyvärr alltför många motsvarigheter i verkligheten. Andra kam-

hur man ev. genom mera klarläggande lagstiftning skall få en skarpare gränsdragning mellan olika utövares kompetensområden, kan det dock här vara skäl för några påpekanden. Härvid åsyfta vi de tuberkulosfall, som livligt cirkulerat i pressen under denna stormiga tid. Man kan exempelvis nämna den kvävgaspatient, som skulle avbryta sin läkarbehandling, därför att en viss handpåläggning gjort "att det blivit mycket lättare att andas". Fallet ger anledning till många reflexioner. Vill man vara djärv och dra ut några konsekvenser av det aktuella fallet, skulle detta be-

marens talman, August Sävström, gav för ett par år sedan ett radioföredrag en drastisk skildring av hur arbetarfamiljer kunde bo för femtio år sedan: i ett enda rum, med en dörr rätt ut i fria luften som vintertid var isklädd på insidan, med lufttemperatur ångande fuktig av de blöta ytter- och arbetskläder som måste torkas över spisen medan den stora familjen sov. Sådana bostäder var effektiva drivbänkar för tuberkulosen.

Utan att på något sätt förringa de framsteg, som gjorts vilja vi till detta framhålla, att bostadsfrågan för de tuberkulösa ingalunda är ett problem som blivit löst. Undersökningar både i Stockholm och landsorten ha blottat minst sagt uppseendeväckande missförhållanden, som inte tillhör förgångnen tid. "Nässlorna blommar" än idag — de missförhållanden citatet ger kan tjäna som en pekpinne för bostadsundersökningar här och var ute i våra kommuner. Säkerligen skall man finna "sådana bostäder som äro effektiva drivbänkar för tuberkulosen".

Nobelpristagaren professor Domagk

framhåller i en intervju med *Dagens Nyheter* att man bör vara försiktig med alla uttalande angående medel mot tbc. Professorn har på speciell inbjudan av Svenska Läkarsällskapets sektioner för invärtesmedicin och tuberkulosforskning bl. a. hållit föredrag på Karolinska sjukhuset om tuberkulosbehandling med det av honom uppfunna medlet contiben.

Om sitt tuberkulosmedel är professor Domagk alltså ganska förbehållsam — han hänvisar till föreläsningen. Experimentet för detta medel inledde han 1946, och sedan det framställt har i runt tal 10.000 patienter behandlats med det, i de flesta fall med god effekt. Han understryker emellertid att det inte fråga om något "undermedel". Arbetet är inte heller avslutat.

tyda, att vi gott kunde slopa hela vår med stor möda framskapade sanatorie- och läkarvård, då bot mot sjukdomen kan fås genom andra, mindre invecklade procedurer. Tankeexperimentet säger kanske en hel del trots enkelheten i själva konstruktionen. Vi skola här endast göra ett enda tillägg. Trots risken att bli betraktade som "kristendomsfientliga" måste sägas, att vi fortfarande vilja rekommendera de lungsjuka att inte misströsta ifråga om våra officiella läkares och sjukhusens möjligheter till effektiv hjälp mot tuberkulos och andra lungsjukdomar. *Sixten Hammarberg.*

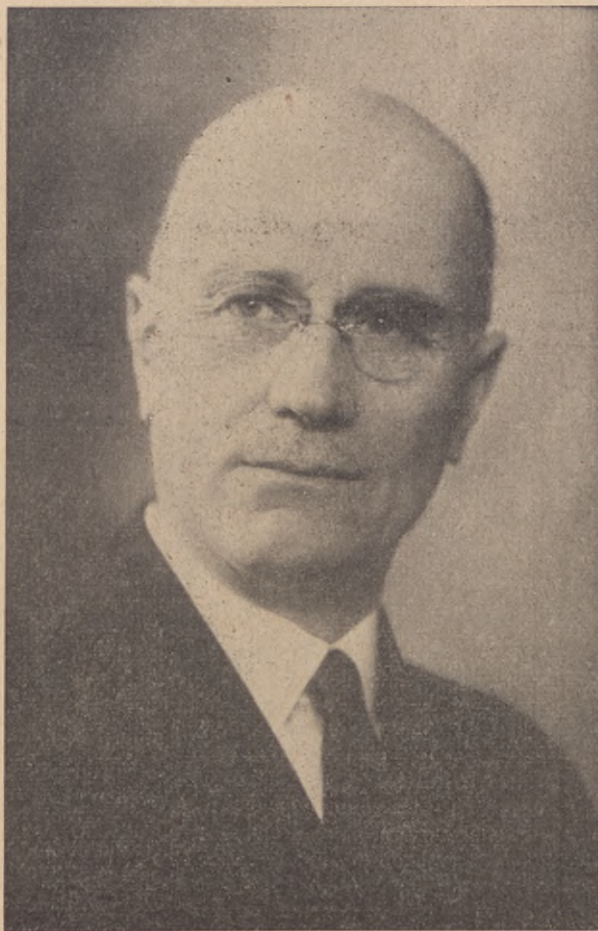
Givande socialvårdskonferens i Falun

Produktiv socialvård praktiseras med framgång i Dalarna

Konferenserna om de partiellt arbetsföra ha blivit stora evenemang, som samlar stort intresse landet runt. Konferensen i Falun i februari månad ger kanske ett av de starkaste uttrycken för dessa sammankomster, då man kunde finna praktiska anknytningspunkter till en egen spirande arbetsvård inom Kopparbergs län. Man har nämligen här kommit igång bl. a. med ett arbetsträningsinstitut i Borlänge för partiellt arbetsföra. Att man då och då fick aktuella glimtar hur man rent praktiskt lyckats lösa sysselsättningsfrågan för många arbetshindrade gjorde att de talande deviser om "produktiv socialvård är samhällsekonomi" arrangörerna författat inte tedde sig som tomma slagord. Ur denna synpunkt var det inte minst intressant att taga del av doktor Karl Bergs redogörelse om arbetsinstitutet i Borlänge och vad detta betytt för många arbetshindrade, som återfått arbetsförmåga och levnadslust. Dessa och många andra intressanta synpunkter framgå av följande referat ur respektive talares föredrag. Det betonades också kraftigt av samtliga talare, att man inte skulle bara se denna fråga som humanitär eller som det ofta heter "som en barmhärtighetsgärning". Ur ren samhällsekonomisk synpunkt ha vi helt enkelt inte råd att avstå från den arbetskraft, som finns förborgad hos dem, som av olika skäl tvingats "att leva på livets skuggsida".

Inbjudare till konferensen var Länsarbetsnämnden, De Lungsjukas Konvalecentförening i Kopparbergs län, Hörselfrämjandet i Falun och Borlänge samt lokalavdelningarna i Falun av De Vanföras Riksorganisation. Bland de omkring 250 deltagarna märktes kommunalmän och socialvårdare från hela länet, vidare läkare, landstingsmän och riksdagsmän samt representanter för de partiellt arbetsföres egna organisationer.

Sedan frisörmästare Emanuel Kull i egenskap av ordförande i De lungsjukas konvalecentförening i Kopparbergs län å arrangörernas vägnar hälsat de närvarande välkomna öppnades konferensen av landshövding Gustav Andersson, vilken i sitt anförande frambar ett tack till landstinget som genom anslag möjliggjort arrangemanget. När det gäller att åstadkomma effektiva åtgärder för de partiellt arbetsföra, måste man här liksom på de flesta andra områden bygga på samverkan mellan olika grupper, sade hr Andersson bl. a. Därför är det också av vikt att man för dessa strävanden kan vinna inte bara stat och kommun, utan också de som syssla med sjuk- och socialvård

Landshövding Gustaf Andersson, som öppnade konferensen.

i praktiken. En annan väsentlig sak är att arbetsgivarnas intresse kan väckas och upprätthållas.

Förståelse i stället för medlidande.

Sedan stadskamrer Einar Lindberg, Borlänge, tagit hand om ordförandeklubban överlämnades ordet till ordföranden i De lungsjukas riksförbund, riksdagsman Sigfrid Jonsson, som gav en orientering om de olika grupperna av partiellt arbetsföra. I sin sammanfattning framhöll talaren bl. a. Vi vill ha en social rådgivning, kuratorer, vilka kan göra sig underkunniga om den sjukes förhållanden så att man har dessa kartlagda när den sjuke är färdig för utskrivning. Vidare önskar vi en arbetsträningens tid efter sjukhusvistelsen för dem, som ej omedelbart kan återgå till den tidigare sysselsättningen. Efter genomgången arbetsträning finns sedan tre vägar att följa: 1) De, som kan ett yrke och fortfarande orkar med detsamma, skall återföras dit; 2) andra måste omskolas till ett för dem deras ålder och hälsotillstånd mera passande yrke; 3) det måste ordnas speci-

Riksdagsman Sigfrid Jonsson, ordf. i De lungsjukas riksförbund.

ella arbetsmöjligheter bl. a. för de kroniskt tuberkulösa. Men vi ha ytterligare en del önskemål. Vi vill bl. a. att de stränga anställningsvillkor, som gäller för arbetare i statens tjänst — mycket strängare än hon de privata företagen — skall mildras. Vidare önskar vi att arbetsmarknadsstyrelsen skall bli det samordnande organ, som behövs för att leda hela denna verksamhet; att landstingen blir huvudmän för eftervården; att kommunerna med vidsynt blick i sin socialvård ordnar hjälp till självhjälp; att arbetsgivarna visar sin villighet att stå de partiellt arbetsföra bi; att fackföreningar och arbetskamrater visar mera förståelse och mindre medlidande; samt slutligen att den stora allmänheten skrinlägger sin obefogade smittoskräck för friskförklarade tuberkulospatienter. De partiellt arbetsföra måste å sin sida hjälpa till att ställa allt till det bästa, lägga bort kverulansen och den negativa kritiken. Vi har, sade riksdagsman Jonsson till sist, i ett land som vårt helt enkelt inte råd att låta bli att arbeta.

Arbetsvården inom Kopparbergs län.

Nästa talare var länsarbetsdirektör Åke Lundin, Falun, som i ett intressant anförande gav en snabbkiss över länets arbetsmarknad, varpå ordet överlämnades till förste provinsialläkaren Karl Bergh, Falun, vilken på ett utomordentligt och fängslande sätt redogjorde för de partiellt arbetsföres problem ur medicinsk synpunkt.

Han kom bl. a. in på verksamheten vid det arbetsinstitut för partiellt arbetsföra som på uppdrag av Borlänge stad av dr Bergh och assistent Magnus Olsson vid arbetsförmedlingen i Falun började organiseras för 1 1/2 år sedan och som nu varit i verksamhet drygt ett år. Institutet drivs som bekant numera i landstingets regi.

— Arbetet har, sade dr Bergh, utan överdrift givit ett mycket gott resultat. Många av våra patienter befinner sig nu i full förvärvsarbete som företagare, andra har öppnat egna små rörelser, och andra åter tjänar en god slant på hemarbete. Dess resultat har inte uppnåtts genom några dramatiska helbräddagörelser à la mr Freeman. De har nåtts genom arbetsträning på en enkel, vanlig verkstad, med små medel men i en omgivning med vilken de känt samhörighet. Och kostnaderna för landstinget har varit ytterst minimala, ty de arbeten som utförts har varit beställningar för vilka betalning erhållits i vanlig ordning och som tillfört vederbörande patient en dagsförtjänst på upp till 20 kr.

Vad som behövs i vårt land är arbetsträningsinstitut av detta slag, sade dr Bergh till sist. Men dessa institut får inte vara för stora, de bör sysselsätta högst 20 elever, ty de som sysselsättes där måste få behålla sin individualitet och inte känna sig blott och bart som ett nummer. Instituterna får inte heller förläggas till sjukhus eller vanförestalter. Det vore ett psykologiskt fel. Sjukhusmentaliteten måste vädras ut, och livet och arbetsglädjen föras in. Det är den enda riktiga, den enda framkomliga vägen.

Det gäller förmågan — inte oförmågan.

franhöll förste byråinspektören Roland Ericsson från Arbetsmarknadsstyrelsen och redogjorde för de resultat man kommit fram till genom den moderna arbetsanalysen. Först då en person blir placerad på en arbetsuppgift, som genom arbetsanalys befunnits som den lämpligaste för honom, men därvid dock icke uppnår normalprestation, torde personen ifråga vara att anse som partiellt arbetsföra i detta ords egentliga betydelse, fortsättningen klarlade han de problem, som möter olika grupper av partiellt arbetsföra inom olika verksamhetsområden, varvid han utgick från den gruppindelning arbetsmarknadsstyrelsen använder för de mera utpräglat handikappade: syndefekta, hörseldefekta, vanföra, lungtuberkulösa, psykiskt sjuka, socialt missanpassade, alkoholister, överåriga och andra sjuka. Byråinspektör Ericsson redogjorde därefter för hur man genom yrkesorientering och yrkesvägledning, arbetsprövning och arbetsträning under medverkan av medicinsk expertis kan förbereda den partiellt arbetsföra innan han placeras på arbetsmarknaden. Med siffror och exempel kunde föredragshållaren ge en påfallande klar bild av hur inom alla de ovan nämnda grupperna synnerligen många kan länkas in i ett normalt förvärvsarbete till samhällets och sitt eget bästa. De förutfattade meningarna om att den eller den ej kan utföra det eller det kan slopas sedan rätt person kommit på rätt plats med hjälp av arbetsanalys. Och principen skall vara att söka precisera varje persons förmåga och ej hans oförmåga.

Kommunerna ha stort ansvar och många uppgifter

när det gäller partiellt arbetsföra framhöll socialsyssloman Olof Tholander, Enköping, i sitt anförande och gav praktiska exempel på kommunalt stöd. Det gamla slentrianmässiga understöd betaladets tid börjar vika för den aktivare hjälpverksamheten. Sade talaren, som sedan redogjorde för hur man inom hant-

En jämtländsk hemindustri planeras

enligt vad *Jämtlands Tidning* meddelar. Början är redan gjord av patienterna vid Sollidens sanatorium.

Bakom detta uttalande står Solliden-kuratoren fröken *Eivor Parme*, som sedan ett halvår tillbaka vid sidan av sin huvudgärning eftervården även i stor utsträckning sysslat med terapiverksamheten och de därmed sammanhängande sysselsättnings- och omskolningsproblemen. Redan från början poängterar fröken Parme den utomordentligt stora betydelse som arrangemangen av sysselsättning och förströelse har för patienterna under sjukhusvistelse, men hon ställer samtidigt i förgrunden den förnämliga möjligheten till eventuell yrkesutbildning som yppar sig på basis av en arbetsterapi.

Redan nu är flertalet av Sollidens partiellt arbetsföra sysselsatta med någon form av arbete, som kan bli grundläggande för en fortsatt hemindustri i mindre eller större skala, när patienterna utskrivits från sjukhuset. På Solliden finnes bl. a. såväl vävsal som snickarverkstad, vilka man hoppas kunna utnyttja i full utsträckning så snart man enligt landstingets beslut anställt den nya terapeuten, vilken då kommer att leda arbetet och därvid avlasta kuratorns arbetsbörda på det området.

Härtill kan ytterligare meddelas, att Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos beviljat Jämtlands Konvalescentförening ett anslag till försöksverksamhet med småindustri och hemslöjd för tuberkuloskonvalescenter inom länet.

Gotlands Konvalescentförening har lagt grundplåt till konvalescenthem

Vid årsmöte med Gotlands konvalescentförening i Visby kunde man notera flera betydelsefulla initiativ. En grundplåt på 1.800 kr. avsattes som grundplåt för ett blivande konvalescenthem för tbc-konvalescenter på Gotland. Vidare kan nämnas, att föreningen just är sysselsatt med en bostadsundersökning för utskrivna sanatoriepatienter.

Av de cirka 300 utsända cirkulären hade till dags dato inte inkommit mer än 40 ifyllda blanketter. Till grund för de nu lämnade blanketterna visade det sig att 25 proc. av dessa efter sjukhusvistelsen bor under all kritik. Till denna viktiga fråga finnes säkert anledning att återkomma när utredningen är klar. Konvalescentföreningen är värd en eloge för detta initiativ.

På det hela taget är verksamheten livlig inom föreningen som nu räknar över 300 medlemmar och 52 stödjande medlemmar. Vid söndagens årsmöte underströks bl. a. att det är tack vare konvalescentföreningen som landstinget nu årligen lämnar anslag till omskolningsverksamheten med tills vidare 5.000 kr.

Förste byråinspektör Roland Ericsson, chef för arbetsvårdssektionen inom Arbetsmarknadsstyrelsen.

kommun genom tillsättande av en särskild fristående nämnd på ett gott sätt kunnat lösa flera svåra problem inom hithörande område. Därvid hade man f. ö. ej gjort någon skillnad mellan personer med hemortsrätt inom staden och med hemortsrätt inom annan kommun. Han betonade också vikten av, att man sedan en partiell arbetsför kommit in i produktivt arbete följer honom i vägledande syfte en bra bit över själva starten.

Efter ett intressant föredrag av ingenjör *Eric Wennerlund*, som redogjorde för Aseas planering av arbetstillfällen och arbetsobjekt för partiellt arbetsföra följde en livlig diskussion, inledd av sekreterare *Charles Hedkvist* från De blindas förening i Stockholm. Under diskussionens gång framkom med all tydlighet, att deltagarna hade fattat innebörden av denna sammankomst på rätt sätt. Man behöver inte hysa tvekan om att deltagarna, var och en på sitt sätt, kommer att föra en praktisk och produktiv socialvård till verklighet. När stadskamrer *Lindberg* avslutade tvådagarskonferensen med ett tack till alla de intresserade deltagarna, kunde man gott konstatera, att det sällan "pratats så mycket socialvård" i Dalarna vid ett och samma tillfälle. Men att det fanns något mera — också vilja och kraft bakom orden — det intrycket gav inte minst de goda initiativ man hittills tagit i denna landsända för att trygga de partiellt arbetsföras levnadsvillkor.

"Jag har hos dessa människor ej funnit något av den så mycket omskrivna understödsgarand, ej träffat någon som medvetet velat leva på understöd. Jag har endast träffat olyckliga, misskända, missanpassade, sjuka, nervösa och ångestfyllda människor, vilka genom omständigheternas makt tvingats att leva på understöd."

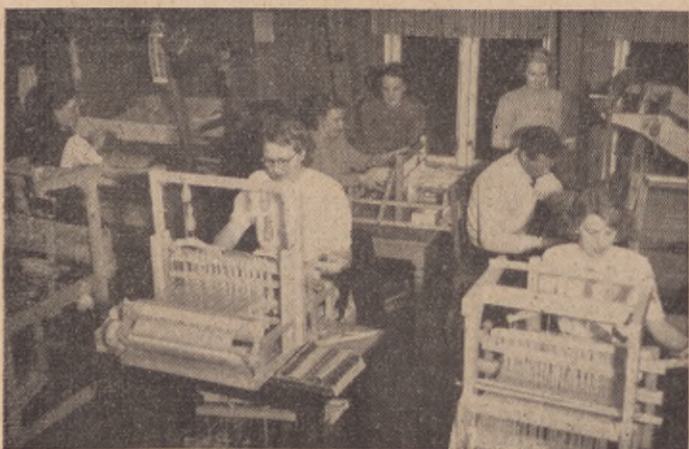
(Dr Karl Berg om klientelet vid arbets-
träningsinstitutet i Borlänge.)

Det arbetas på våra sanatorier

Arbetslokaler och skolade terapeuter främsta önskemålen

"Händerna bör inte ligga som vissna blommor på täcket, och hjärnan skall inte mala tomgång i sjukdomens fantasier", lär en vis man ha yttrat om den lungsjukes situation. Tvivelaktigt är om det var vad vi innefatta i ordet sysselsättningsterapi som åsyftades. Men att det var fråga om sysselsättning, både för hand och hjärna, kan man mycket väl utläsa av de lyriskt högstämnda orden. Att försjunka i total sysslolöshet och grubbel är inte nyttigt. Detta har man nog länge haft på känn. Ord såsom sysselsättningsterapi och sysselsättningsterapeuter äro uttryck för äldre tankar och idéer, som nu alltmera tar sig uttryck i praktisk verklighet. Det arbetas med lust och glädje på våra sanatorier. Därom få vi många brev och rapporter från sanatoriepatienter landet runt.

På Österåsens sanatorium har sysselsättningsterapin gamla anor, och en patient ger oss i ett brev en hel del synpunkter och glimtar, som är ett talande uttryck för den nya arbetsglädje man upplever, såväl på Österåsen som vid många andra sanatorier. På "Åsen" kan man till och med tala om "brytningen mellan ny och gammal sysselsättningsterapi". Bokbinderiet tillhör exempelvis den äldre och mera klassiska formen av sysselsättningsterapi. Men nu vill man hellre syssla med läderplastik, tillverkning av läderportföljer, res-

I vävsalen på Österåsens sanatorium upplever hemslöjden nu — liksom på många andra platser — sin andra storhetstid. Hemslöjdsalstren bli alltmera efterfrågade, trots alla de fabriksvaror, som finnas i marknaden.

väskor, shoppingväskor, livremmar, handskar m. m., än bindning av böcker. En annan tendens på Österåsen visar, att de kvinnliga patienterna med stort intresse deltagar i lädertillverkningen, och de manliga patienterna visar samma dragningskraft till vävstolarna. Det är inte alls ovanligt att manliga patienter syssla med vävning av mattor och andra slöjdsaker. Man kan här tala om att det sker en utjämnning ifråga om vad som förr ansetts som "manlig" eller "kvinntig" sysselsättning. Vad man framförallt önskar är bättre och mera ändamålsenliga arbetslokaler på Österåsen. Och det är ett önskemål, som säkerligen delas av patienterna på många andra sanatorier. Det andra önskemålet är en fast anställd sysselsättningsterapeut, som kan leda arbetet och stimulera till nya idéer och uppslag. Sysselsättningsterapin måste vara omväxlande och ligga till grund för en mångsidig utveckling. Hittills har man gjort så, att man utsett en "terapiledare" bland patienterna, och när denne blivit frisk och färdig för utskrivning har man fått lov att utse en ny. Även om denna ordning hittills gett goda erfarenheter förstår man dock, att det ur många synpunkter är lämpligast med en fast anställd terapeut, särskilt därför att intresset för sysselsättning ökar och därmed även kraven på den som skall leda den.

Som tidigare meddelats i denna tidskrift har en nyinrättad kurs för utbildning av sysselsättningsterapeuter tagit sin början som försöksverksamhet vid Slöjdföreningens skola i Göteborg. Närmare bestämt började utbildningen den 15 oktober 1949. Även om anslaget för denna kurs slutförande anvisats i årets statsverksproposition har man svårt att förstå den tveksamhet man på statligt håll tycks hysa, när det gäller fortsatt utbildning av sysselsättningsterapeuter. För vår del hysa vi inte det minsta tvivel om att sysselsättningsterapin är ett viktigt led i sjukvården. Alla tecken visa nämligen, att denna form av behandling kompletterar den rent medicinska vården på ett utomordentligt sätt och är av grundläggande betydelse för patientens mentala och sociala tillfrisknande. Och ändå kan man i stort sett säga, att man hittills haft mycket små resurser till förfogande. Ordentliga lokaler för sysselsättning på sjukhusen samt väl utbildade terape-

På Hällnäs sanatorium har man kommit bra igång. Bilderna visar en mångfald alster, korgar, hyllor, brickor och andra saker i trä och metall, läderarbeten, väskor, portföljer m. m., och sist den gamla stabila hemslöjden, dukar, mattor, kuddar, bonader och stickade plagg. — Bilden i mitten visar terapeuten, Anders Bohman, som leder sysselsättningen på sanatoriet. —

uter kommer säkerligen att löna sig. Eller vad sägs om följande lilla artikel, författad av en patient på Hällnäs sanatorium. Denna artikel säger kanske mera än rent vetenskapliga aspekter på den social-medicinska utvecklingen inom sjukvården.

Erfarenheter av sysselsättningsterapi på Hällnäs.

Sedan 1948 på våren har man vid Hällnäs sanatorium haft arbetsterapi. En manlig terapeut, Anders Bohman, har varit patienterna behjälplig, och en mängd fina slöjdalster har trolslats fram. Arbetsterapin vid sanatoriet har slagit så väl ut, att man nu funderar på att även anställa en kvinnlig terapeut.

Strax före jul hade en utställning anordnats, och denna ådrog sig stort intresse. Sjukhusdirektionen och ett antal tidningsmän gästade sanatoriet första utställningsdagen och tog sig en titt på de många föremålen, som sannerligen vittnade om att det finns hädigt folk bland de sjuka och att arbetsterapi vid våra sanatorier är lyckad.

De omkring 300 slöjdalstren var mycket snyggt och smakfullt anbringade. Ett tänkespråk av den grekiske läkaren Galenos (död 201) "inramade" utställningen: "Sysselsättning är naturens bästa läkare och är nödvändig för mänsklig lycka". Och sanningen i de orden lär väl knappast kunna bestridas, förutsatt att kroppen får den behövliga vilan. Särskilt en sanatoriepatient kan ju ofta känna sig ställd utanför ett verksamt liv och bli ett ensidigt objekt för omvårdnad och allehanda tjänster från andra människor. Så därför har ju arbets- och sysselsättningsterapins betydelse som ett viktigt led i sjukvården kommit att framstå i allt klarare dager. Det är ju så, att de allra flesta sanatoriepatienter känner behov av att utträtta något och därigenom få tiden att bli mindre lång.

Tar man en titt på när de olika slöjdalstren kommer till, ska man finna, att det råder febril verksamhet vid hyvelbänk och arbetsbord, vävstolar och sybord. En man, som vid en olycks-händelse i unga år förlorat sin ena arm, står vid svarvstolen och formar ett klumpigt trästycke till en prydlig nipperask. En annan gör damhandskar. Två damer sysslar med var sin axelväska, så skickligt gjord att vilken backfish som helst vore

glad att få hänga den över axeln. Det görs portföljer och andra läderarbeten, bokbinderi praktiseras. Det slöjdas i trä och metall, ja, materialet är t. o. m. i ett fall franska bröd, som knådas och formas till stiliga blomsterdekorationer. Och arbetsglädje och trivsel saknas inte heller. Arbetsterapeuten är en uppskattad ledare och kamrat, som ger sakkunniga råd och som inte gör några försök att agera pådrivare i arbetet.

Arbetsterapin omspannar ett stort område, där sikte tas på varje individs förutsättningar och anlag, och många gånger får patienten under sjukhusvistelsen förvärva kunskaper, som gör honom eller henne bättre rustad att möta livets svårigheter.

"Ett fönster mot livet och framtiden utgör denna sysselsättnings- och arbetsterapi," stod det att läsa i ett reportage om terapin i Västerbottens Folkblad. "Att hamna på sanatoriet bör inte längre behöva inge de tbc-smittade en känsla av skräck, sanatoriet är inte bara en vårdanstalt, det är en kulturhård och en folkhögskola så god som någon."

Även om dessa ord är en smula överdrivna, innehåller de i alla fall en god portion sanning.

A. L-k.

Arbetsträningensinstitutet i Huskvarna får moderna lokaler

I sitt andra verksamhetsår drivs i Huskvarna länets enda arbetsträningshus för partiellt arbetslösa över försöksstadiet och har i dagarna flyttat in i nya lokaler.

Efter institutets försöksstadium har kunnat konstateras, att verksamhetsförslaget föll synnerligen väl ut. Redan ha många, som tagits om hand, länkats in på den yrkesbana, som stått deras håg nära, då det tidigare yrket inte längre kunnat beträdas på grund av sjukdom. Där är till exempel metallarbetaren, som blev sjuk och ej kunde fortsätta sitt yrke, mens vars goda tecknaranlag upptäcktes och nu är på väg att bli en duktig dekoratör.

De nya lokalerna bjuda på ljus och trevnad. Man höll tidigare till uppe i Majstången i en lokal, som låg till mer än hälften under jord, vilket inte var särskilt hälsosamt. De nya lokalerna medge också en utökning av elevantalet.

Ha de nya läkemedlen påverkat tuberkulosdödligheten?

Sensationell nedgång av dödsfallen på Eksjö sanatorium orsak till kommentarer av flera läkare

Överläkare Bo Carstensen,
Östersund.

Doktor John Lundquist,
sekreterare i Sv. Nationalföreningen
mot Tuberkulos.

Somtidigare meddelats i Status noterades bottenrekord i tuberkulosdödlighet för år 1948 med 2.858 dödsfall. Siffran gäller lungtuberkulos eller andra tuberkulösa sjukdomar, och är den lägsta som någonsin förekommit. Motsvarande siffra för närmast föregående år var 3.460 dödsfall. Dessa siffror kan ställas i relation till ett sensationellt meddelande från Eksjö sanatorium. Förra året avled på sanatoriet endast 26 patienter i tbc mot 45 respektive 60 åren närmast före. Den kraftiga nedgången i dödlighet vid Eksjö sanatorium har i viss omfattning tolkats som att de nya läkemedlen PAS och streptomycin nu skulle börja visa sin verkan även siffermässigt, statistiskt sett, på tuberkulosdödligheten. De nya läkemedlen användes nämligen numera i betydande utsträckning, såväl vid Eksjö sanatorium som vid de flesta tuberkulossjukhus i landet. Meddelandet från Eksjö har gett upphov till kommentarer av flera läkare landet runt. Överlag tycks man ha en optimistisk syn på de nya läkemedlen, men samtidigt varnas för att dra ut alltför bestämda slutsatser av siffrorna — till dess man en längre tid kunnat följa utvecklingen. Vi återge här i korthet intervjuerna, som cirkulerat i ortspressen i olika delar av landet.

— Det är farligt att dra förhastade slutsatser och att sja resultatens varaktighet, men nedgången är ju i alla fall påtaglig och glädjande, säger sekreteraren i Nationalföreningen mot tuberkulos, dr John Lundquist, med anledning av rapporten från Eksjö sanatorium.

Dr Lundquist ger dels de nya läkemedlen förtjänsten, dels den alltmer intensifierade förebyggande kampanjen, skärmbildsundersökningen och calmettevaccineringen.

Även överläkaren vid Stockholms sanatorium, Söderby sjukhus, dr Torsten Bruce, har ett intryck av att dödligheten sjunkit från närmast föregående år. — Det har ju emellertid varit en kontinuerlig nedgång nästan hela halvseklet och resultatet bör nog ses i sitt stora sammanhang — den skärpta kampen säger dr Bruce. Bidragande faktorer är säkert de nya läkemedlen.

— Både PAS och streptomycin har varit utomordentligt värdefulla hjälpmedel i kampen mot tuberkulosen, framhåller överläkare Victor Steffen på Fagereds sanatorium. Även här på Fagered har dödligheten nedbringats under senare år. Detta är emellertid inte endast dessa mediciners förtjänst, ty sjukdomen skulle gått tillbaka även dem förutan. Bättre hygien och andra förebyggande åtgärder har sin stora betydelse.

PAS och streptomycin är emellertid mycket betydelsefulla hjälpmedel, som ger oss betydligt större möjligheter än vad vi förut hade att bringa hjälp ut till de sjuka. Det händer visserligen inte ofta att patienter blir botade enbart med hjälp av PAS och streptomycin, men deras situation blir förbättrad ge-

(Forts. å sid. 27.)

Kätterska funderingar om arbetsterapi m. m.

Författaren BIRGER VIKSTRÖM berättar från Sandtrask

Sanatoriet ligger på en tallhed. Från fönsterna ser man dagligen den allra bästa timmerskog — det ligger många före detta skogsarbetare på sanatoriet och för sådana kan ju skog knappast betraktas annat än som kubikfot och timmer. Många patienter ska kanske i sinom tid återvända till timmerkojor och vinterslit, men de flesta får kanske aldrig tillbaka de krafter som behövs för att klara jobbet. Men i fantasin kan man ju alltid låta de sällsynt vackra, kvistrena och raka furorna runt sanatoriet förvandlas till timmer och massaved, i fantasin kan man ju värdera furorna och tänka att det skulle bli bra förtjänst om man fick gå lös på sån skog med yxa och såg.

Det låg en gammal gubbe här på sanatoriet för en tid sen, en man som hela sitt liv levat i timmerkojor. Det hände att han, när han var ute och gick, kunde stanna helt plötsligt vid en tall, klappa stammen liksom kärvtänligt och mumla:

— Fin tall, fin tall . . .

Men annars finns det ju andra saker att sysselsätta sej med på ett sanatorium än att beräkna kubikinnehållet på tallarna runt omkring. Just nu råder på den avdelning där jag ligger ett verkligt brinnande intresse för portföljer. Förstklassiga portföljer av prima läder, såna som bankdirektörer på väg till styrelsesammanträde, skulle kunna känna sej nöjda att äga. Men patienterna är inte bankdirektörer och ingen av dem syns ägna en tanke på att bli medlem av riksdagen eller ens av någon betydelsefull kommitté, där det kunde tänkas vara nödvändigt att ha portfölj. Och ändå har väl aldrig någonsin i världshistorien så många överklassportföljer varit koncentrerade på så få människor.

Det hela verkar kanske underligt men är skäligen enkelt. Det finns nånting vid varje sanatorium som heter arbetsterapi. Man måste ju något syssla med för att timmar och dagar ska gå. Om patienterna på andra avdelningar knyplpar ryamattor eller flätar korgar vet jag inte, en sak är i varje fall klar att på E-paviljongen tillverkar man portföljer.

Man importerar stora oxhudar från slöjdsalen och ibland påminner salarna mer om skinnverkstäder än sjukrum. Märkligt nog tycks alla patienter också liksom vara födda till portföljfabrikanter. Portföljerna, som tillverkas, är fulländade.

Någon obetydlig avvikelse från portföljlinjen finns förstås. Gustavsson och Erikson, innevånare på 6-salen tillverkar resväskor. De har redan ett stadigt lager av portföljer och tycker väl att det kan vara bra att ha en resväska också. De arbetar båda två på sina tillverkningar som om de aldrig gjort annat i sitt liv.

Egentligen är deras intresse för resväskorna inte så värst bra. Det händer nämligen att det spelas bridge i sällskapsrummet och då man håller på med ett parti är det ju inte så trevligt om två av spelarna plötsligt erinrar sej att de tyvärr måste sluta, därför att någon detalj på deras resväskor ögonblickligen måste fixas. Det är verkligen inte trevligt att avbryta ett bridgeparti av såna grunder och man känner sej avogt inställd till resväskor i såna ögonblick. För en resväska är i alla fall bara en resväska, men ett bridgeparti innehåller en hel del spänning.

Nu har man försökt intressera även mej för portföljtillverkningen, men utan resultat. Jag har sagt som sanningen är: att jag inte tror mej vara kapabel att tillverka en så pass vidlyftig persedel. Det är ju inte med att huden ska skäras till, utan de olika bitarna ska sys samman också. Om man nu endast genom oerhörda ansträngningar kan få en tråd genom ett nålsöga, ja, det är ovissst om jag någonsin skulle lyckas med

Sandtrask sanatorium.

en så komplicerad sak, så inser var och en att jag skulle misslyckas än mera i fortsättningen av arbetet.

Annars går ju dagarna också ovanligt snabbt. Det finns ju nästan alltid något att pyssla med även om man inte syr portföljer. Eftersom sanatoriet ligger så isolerat som det gör och Eftersom avstånden är stora i Norrbotten kommer besök inte så ofta. Kontakten utåt uppehålls mest genom postverkets försorg. Att skriva brev är för varje patient rätt så viktigt, men inte alltid så lätt. Sundström på "nian" hör till dem som inte precis anser sej vara född till brevskrivare. När han skrev hem till sin fru en gång, skrev hon också ett mycket kortfattat brev till svar. Det lød: "Tack för telegrammet".

Nu vill det sej inte bättre än att denne Sundström titt och tätt får en väldig massa brev och försändelser. Det förefaller som om alla landets postorderfirmor, korrespondensinstitut och brevklubbar fått för sej att det skulle vara mycket givande att skicka prospekt och brev till denne man.

Självt har han inte lämnat ut sin adress — det har troligen någon förslagen skämtare på avdelningen gjort. Med resultat att Sundström håller på att drunkna i frökataloger, upplysande brev om konstgödsel, förslag till inköp av radsåningsmaskiner, ylletröjor, metkrokar, prospekt om teckningskurser och så vidare. Det sista tillskottet till Sundströms imponerande samling av affärsbrev är från en äktenskapsbyrå.

Så går dagarna sin jämna lunk med "salsnack", brevskrivning, liggturet och så vidare. Snacket rör sej ofta om tbc — patienter som legat länge äger en förbluffande stor kunskap om sjukdomen och verkar ibland mera läkare än patienter. Man läser i en tidning om en ny medicin — sånt intresserar — och sen är diskussionen igång. Man talar om olika "fall", om möjligheten att bli utskriven, om smittoskräcken utanför sanatoriets avgränsade värld, om ungdomsäventyr och upplevelser under besök utanför sanatoriet.

Så utbildas en särskild livsform inom sanatoriets väggar som är densamma som på andra sanatorier. Till och med språket blir ibland annorlunda än utanför. Vad ett ord som "klövra" betyder vet ju till exempel varenda person som legat på ett sanatorium. Det är ett gott ord. När man så betänker hur snabbt nya ordbildningar brukar sprida sej, säger det ganska mycket om sanatoriernas isolering att detta ord, som är gammalt, aldrig blir använt utanför sanatoriernas värld.

EN AFTON

De steg ut genom porten och gick sida vid sida på trottoaren. Ljusreklamen flammade längre fram på gatan som olikfärgade ljus på en julgran. Några bilar susade förbi med asfalten sjungande under hjulen och längre ned mot centrum sjöd och jäste livet med dånande kraft. Det artificiella livet! Kulturprodukter som till slut hade blivit så accepterade att en lantlig idyll var rena smörjan, eller i bästa fall något, som man då och då utropade om: O, så vackert! Underbart! Hemskt skönt!

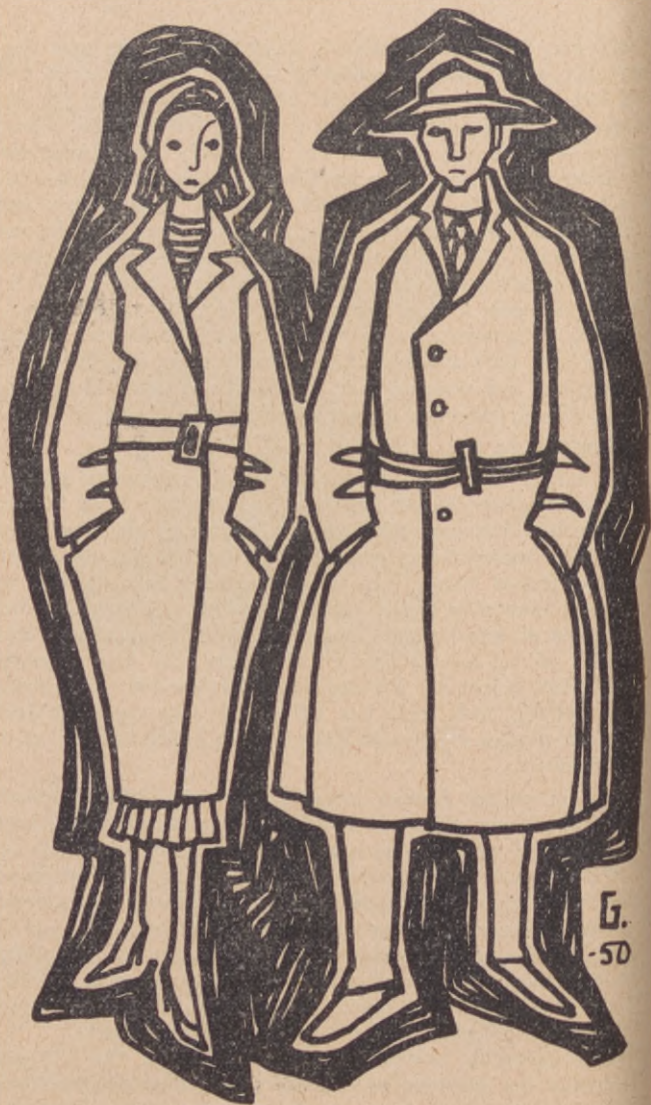
Och andra orimliga ordsammanställningar!

Han tänkte på att hon borde ta honom under armen. Han ville inte säga nånting om det. Hon skulle göra det ändå. Men hon gjorde det inte.

Vi ska inte bråka, tänkte han. Om hon inte vill ta mig under armen och på så sätt erkänna att jag är hennes utvalde, må hon låta bli det. Det betyder visserligen mycket för mig och jag blir kanske nedstämd om hon inte gör det. Men man kan väl tugga och svälja. Man kan skådespela sig upp till en sval och fri luft, där inte såna bagateller betyder nånting. Det kostar på, det vet jag, man betar sig lite konstigt: skrattar obehärskat och är ovanligt livlig. Och jag undrar om man kan bryta mot sina inre lagar så där, utan att det är nånting i en som går sönder. Det kan man nog inte, men man kan väl först lida i detalj för att sen få avnjuta helheten: att hon och jag fortfarande hänger ihop för vi älskar varann och att det är därför som vi ibland är lite djäkliga på varann.

De hade bråkat lite då och då, ibland hade han fel och ibland hon, men de hade alltid försonats. Och han sade alltid: du och jag trillar inte omkull för första blåst runt hörnet. Hon erkände också detta faktum.

— Vart ska vi gå? frågade hon och kikade på honom från sidan. Han hade gått och sett på sina fötter, hur den ena foten sattes fram och försvann och hur den andra betedde sig likadant, envist och instinkt-mässigt. Så är det, tänkte han, här i livet måste en del saker vara naturliga och inlärd, man har fått kämpa för dom och till slut äger man dom. Så är det också

En skara människor lyssnade till frälsningsarméns musik.

med kärleken, den får man inte gratis, den bygger man upp och offerar för.

— Jag vet inte, svarade han. Du vet väl. Han tittade på henne. Hon gick vid hans sida, lika lång som han med ett svart hår som föll ned över halsen och rann runt öronen.

Själv var han smärt med rödbrunt hår, vilket var bakåtkammat i långa ostryriga vågor.

— Vi går och äter först. Eller också kan vi ta en promenad och titta i skyltfönstren, sen kan vi gå och äta. Hon lät livlig men på samma gång opersonlig.

— Ja, svarade han lite svävande och dimmigt. Han sjönk nu därför att hon inte förut velat ta honom under armen. Han sjönk fast han inte ville det. Man får inte bråka om allt man känner, löd en av hans stående satser. Och det är ju riktigt men när man inte orkar bära den abstrakta oförrätten?

Hon försökte prata om allting, men han var tyst. Han ville så gärna säga nånting, vara trevlig och snäll mot den han älskade. Men det hade låst sej nånstans. Hur han än sökte finna nyckeln till sitt inres dörr, fann han den inte. Den låg för nära. Depressionen var för färsk, han kude inte se sej själv (Forts. å sid. 15.)

— Hi-hi-i, grinade Alfred. I dag ska jag fare te fattigstuva mä Wotz. Hi-hi.

EN FATTIGSTU'FÄRD

Det var en något besynnerlig skjuts, som knekade i väg upp för backarna från bruket i förhöstmorgonen. Då man först skönjde det mötandet åkdonet, märktes visserligen inget särskilt. Den fjantige drängen Alfred i Bommartorp var det, som kom farande med den gamle, spake Fille. Alfred satt i sätet och körde, som bruk är. Då man kom närmare, varnade man, att på bottnen i fjädervagnen låg en mera ovanlig last. Alfred lämnade också besked vid mötet.

— Hi-hi-i, grinade han samt hickade och stammade på sitt sedvanliga vis. I da ska ja fare te tattistuva mä Wotz. Hi-hi.

Och mycket riktigt, det var gamle smeden Wotz, som låg där i häcken och stirrade med trötta, vattniga ögon. En madrass var lagd under gubben och ett täcke var stoppat kring honom. Nu låg han där hjälplös i vagnen och hörde hjulens knatter mot landsvägsgruset. Alfred skötte tömmen. Då körkarlen mötte åkande och gående syntes han smått road samt kanske även något generad över åldringens ynkliga färdssätt. Det var känt folk, som han råkade, och åt alla hade den blarrige Bommartorpsdrängen ungefär samma hackande ramsa tillreds.

— Hi-hi-hi. I da ska ja fare te fattistuva mä Wotz. Da ska ja dä. Ho-ho.

*

Det hade alltså gått dithän med gamle Wotz. Han skulle åt fattigstugan. Sedan i somras, då han fick slaganfallet, hade det blivit allt mer besvärligt för honom. Ena sidan var lam. Han låg där han låg. Grannhustrurna hade tittat in i hans änkemanskammare i den långa kasernlängan och hjälpt honom. Sonen Paul och sonhustrun Olivia hade turats om och legat hos honom om nätterna. Nu hade de alla tröttnat. Var och en hade de sitt att sköta. Trångt hade sonen det i sin lägenhet. Det fanns ingen annan råd än att ta den gamle åt ålderdomshemmet.

Visst hade Paul gått tyst och funderat på saken först, när Olivia väckt förslaget. Fattigstugan var ingen idyll med sina många inhyssingar i de få rummen. Efter flera påstötningar

från maken och en del grannkvinnor, hade han dock sagt sitt ja. Det sved visserligen inom honom. Att det skulle behöva ta den vägen till sist med farsgubben kändes tungt. Långt var det också upp till kyrkbyn, så inte blev det ofta de kom att träffas. Men Paul resonerade dessutom som så: Mycken reda var det inte med far. Gamlingens behållning av sonens besök blev minimal. Kanske han inte heller hade så lång tid kvar att leva, gubben.

Så hade Olivia skyndat i väg en dag bort till Bommartorp och beställt skjuts för svärfar sin. Den gamle skulle till fattigstugan. Det fanns ingen annan råd. Nog kände även hon en smula beklämning på djupet inför de mått och steg, hon drivit igenom. Glädjen var dock större. De sista veckornas oro och bestyr skulle få ett slut. Olivia skulle slippa springa mellan de båda hemmen i ständig vända och brådska.

Tidigt på morgonen hade Paul och Olivia varit i farten. Sonen hade rakat farsgubben och Olivia bjöd till att snygga upp den gamle. Mycket blev inte heller sagt mellan de två männen. Den åldrige smeden kände, att det var ett avsked för alltid; från sonen och sonhustrun och ungarna deras, från hemmet, bruket och alla han kände. Slitit och släpat hade han gjort så länge krafterna räckte. Stor hade familjen varit. Men barnen var nu spridda åt. Ett par hade rest till Amerika. De andra fanns vid bruken norr på. Och hustrun Mina hade han skjutsat åt kyrkogården för flera år sedan. Ja-ja. Till fattigstugan ska han nu. Wotz suckar. Det är ingenting att göra åt saken. Sjukdom och ålder har knäckt honom. Lam och oförmögen att reda sig är han. Stämningen är tryckt. Orden är få, som de båda männen byta. Paul har bråttom och måste ner till arbetet i verkstäderna.

En stund senare kommer skjutsen. Grannkvinnorna bistår Olivia. Gubben kan inte sitta i vagnen. Nej, det är stort omöjligt. Ligga måste han. Sonhustrun bäddar med en madrass i häcken. Wotz ser nog, att det är den sämsta madrassen Olivia

Kvinnorna stannar kvar på kasernbacken och beskådar avfärden.

tar. Täcket är inte heller det bästa. Fast det gör ingenting. Sme'n är ett vrak nu. Kvinnorna hjälps åt att bära ut gubben i åkdonet. Han räcker handen till var och en av fruntimren, men han yttrar just ingenting. I dag är inte Wozen mångordig. Alfred sätter sätet tillräta. Ett par klädknuten stuvas ihop i vagnens ena framhörn. Körkarlen smacker på Fille. Den stadige arbetskampen sätter sig i rörelse. Gamle Wotz ska resa bort. Han gör sin sista färd från hemmet i den långa brukskasernen.

Kvinnorna stannar kvar på kasernbacken och beskådar avfärden. De står med händerna i kors över putande magar. Vällar-Kristin är klädd i ett par nedklippade tofflor. På Klara-Viktors hänger håret i stripiga testar. Sköna är de inte precis någon. Arbetet har märkt dem alla, fattigdomen och umbärandena. Ingen av dem kan nu undgå att känna en smula vemod inför tilldragelsen. De har sett gubben Wotz komma och gå, så länge de minns. Nu far han till fattigstugan. Fattiga är de alla. Ingen vet vad deras egen lott blir. Olivia torkar en tår i ögonvrån. Bommartorpsdrängen åker i väg mer svärfar hennes till ålderdomshemmet. Torftigt och beklämmande tar det sig ut, där hon ser åldringen ligga i häcken. Bonden där borta i Bommartorp kunde väl ha farit själv och inte behövt skicka sin veliga dräng, tänker hon. Inte för annat än Alfred klarar resan utan olyckor. Den gamle, sedige Fille kan vem som helst köra. Om bonden själv varit körkarl, hade det dock sett litet mer förtroendeingivande ut. Ja-ja, nu åker han i alla fall i väg gubben. Fruntimren makar sig inåt lägenheterna igen. Olivia skall städa i rummet och se igenom den gamles bohag. Litet av det bästa ämnar hon väl plocka undan åt sig också, innan "fattigvården" kommer och lägger beslag på pillet.

*

Men skjutsen skumpar i väg med sin last. Den skröplige smeden ligger där och försöker fånga en skymt av omgivningen. De stora ekarnas grenverk över vägen smeker hans blick.

Grannstugorna Bygget och Vällarevillan far man förbi. Längre bort anar han industrianläggningen, men synförmågan är för svag för att åldringen skall kunna uppfånga konturerna på avstånd. Nu kan han aldrig mer styra sina steg ner till de välkända längorna, där han slitit hela sitt mödofyllda liv. Aldrig mer skall han få höra hammarslag och maskinsurr och forsbrus.

En arbetarehustru samt ett par ungar är de första man möter. Storögda ser de på ekipaget. Alfred känner alla och vill prata med dem. Dagens långfärd måste han utbasunera. Borta vid avtagsvägen kommer den böjda Spik-Mari. På långt håll är Bommartorpsdrängen färdig att hojta åt henne.

— Hi-hi, hackar han och flinar. I da ska ja fare te fattistuva mä Wotz, ni Mari.

Gumman nickar. Hon är pigg och nyter trots sina år och sin lutande gång. Jaså, Wotz åker till fattigstugan. De är nästan jämgamla sme'n och hon. Hon går fram till skjutsen. Adjö ska hon väl säga. Mari lägger sin magra hand över mannens skrumpna näve. I snart åttio år ha de känt varandra.

— Ja-ja, jag kommer väl snart efter, mumlar Spik-Mari. Ja-ja.

Så skrittat skjutsen bort från bruket. Hjulen knattrar och mal i landsvägsgruset. En underlig låt är det att ligga och höra detta evinnerliga raspande. Det är som det malde långt inne i huvudet på Wotzen. Gubben sluter ibland ögonen. Framme i sätet sitter Alfred och hukar. Fille lunkar av egen lust. Blott vid avtagsvägar drar Alfred litet i tömmen. Håsten får en ledning varåt det skall bära hän.

Tarvlig och enkel är flyttskjutsen. Fille är gammal och stadig. Åkdonet är långt ifrån skinande och nytt. Körkarlen är inte heller någon prydlig kusk. Nej, Alfreds kostym är sliten. Till förståndet är han efterbliven. Men det behövs inte heller någon ståt. Det är bara gamle sme'n Wotz, som körs till fattigstugan. Visst har han trampat många steg och visst har han gjort många tunga dagsverken på både 12 och 14 timmar. Sådant har dock varit alldagligt och vant. I det stora sammanhanget betyder det så litet. Det har ju varit för ett knappt bröck årtusental åt sig samt hustrun och ungarna han strävat, för litet kläder och tak över huvudet i rummet där borta i kasern.

Ibland vänder sig Alfred om i sätet. Tittar på smeden och småflinar.

— Hi-hi...

Drängen finner det komiskt att se det lilla grå gubbansikte sticka upp bland kläderna i bakhäcken. Alfred är ännu bara några och trettio år. Hans blick uppfattar inte vemodet och tristessen i en sådan här färd. Han tänker inte heller så långt framåt som mot sin egen ålderdom. Att fattigstugan kan bära hans lott, när han slavat färdigt borta i Bommartorp, reflekterar han inte på. Någon gång ropar Alfred några ord bakåt mot smeden, men denne svarar inte stort på tilltalet. Gubben ligger där nerstoppad och ombyttad. Hjälplös och förbrukad är han. Han är utlämnad till godtycklig och tanklös behandling av oskylda människor. Allt emellanåt hör han drängens röst framför sig från sätet, när denne samtalar med någon mötande. Åter talar Alfred om, att han skjutsar Wotz åt fattigstugan. Ack, ack... Till fattigstugan bär det av, ja. För en stund känner den gamle samma tyngd i bröstet, som han förnam i mors då sonen talade med honom om vad som förestod samt gjorde honom i ordning för resan. Men om några ögonblick är det glömt och borta. Tanken suddas ut i åldringens åderförkalkade hjärna och lämnar rum för nya, fladdrande hägkomster.

Långa sträckor ligger gubben där med slutna ögon. Åkdonet gungar och hjulen skrommar och gormar i gruset. En besynnerlig dag är det, tycker gamlingen. Stundom är han liksom borta. När han sedan slår upp ögonen, möter han en septemberhimla himmel med vita molntappar över sig. Dagen är vacker. Solen smeker så ömt över kinderna. I vägdikena lyser nyponen sina röda lågor. En och annan björk börjar skifta i gult. När åldringen ibland reser på huvudet ser han emellanåt gårdar och småstugor bredvid vägen. Allt är välbekant, men han har svårt

att hålla något i minnet. I de långa uppförsbackarna hoppar Alfred av åkdonet och går bredvid häcken.

— Nu ä vi i Spångbacken, hojtar han åt sme'n. Nästa uppförsback är vid Råbockslyckorna. Och gubben nickar. Det är halvvägs, det. Bilder glimrar förbi. Den här vägen har han gått sen tidiga ungdomsår. Då han gick och läste för prästen, var det att knalla av från bruket medan det ännu var mörkt om morgnarna för att hinna till kyrkbyn i tid. När man skulle till julottan eller andra kyrkliga högtider, var det att gå vägen till fots. Samma var förhållandet, när Mina och han tog ut lysning. Men bröllopsdagen hade de skjuts, likaså längre fram då ungarna skulle konfirmeras. Sist smeden åkte den här vägen var, när han följde hustrun till graven. I dag har också Wotz skjuts. I dag åker han till fattigtugan.

Alfred uraktlåter inte heller att påminna därom. Åtskilliga personer känner drängen även i denna del av socknen. Och Alfred kan tala om sitt färdemål för både känd och okänd.

— Hi-ho. I da ä ja ute och åker åt di här hålla. Ja ska te fattistuva mä sme'n Wotz. Då ska ja dä, mässar han ut till mötande. Halvt nyfikna, halvt förlägna går främmande blickar till gubbansiktet i häcken. Den gamle ligger där hjälplös och stum. Stundom söker hans ögon fånga gestalten vid väggkanten, ibland blundar han trött. Men vill de mötande höra på, kan Alfred berätta mer. Någon tanke på finkänslighet har inte drängen. Gubben där i häcken är ett kolli bara.

— Si, nu kunne inte sme'n re sej själv, å inte hann sönhustru mä å re'en, så nu feck han löv å komme te fattistuva.

Omsider småtravar drängen åter bredvid åkdonet. Vägen går i en slingrande uppförssträcka. Till slut skriker Alfred åt Wotz.

— Nu ä vi i Långebacke, å nu syns körka.

Den gamle rör litet på huvudet. Han har förstått. Och åter flimrar minnesbilder. På Långebackes krön där syntes den vita kyrkan över sjövikén. Dit skulle man vara hunnen, när det ringdes "angång" för att hinna till gudstjänsten i rätt tid. Sen sluttade vägen utför ner till ån, för att sedan åter börja stiga upp mot kyrkbyn. På Långebackes plåtå pustade man alltid ut.

EN AFTON (Forts. fr. sid. 12.)

Nu hade hon märkt att det var något fel med honom, men hon tänkte väl att det går över.

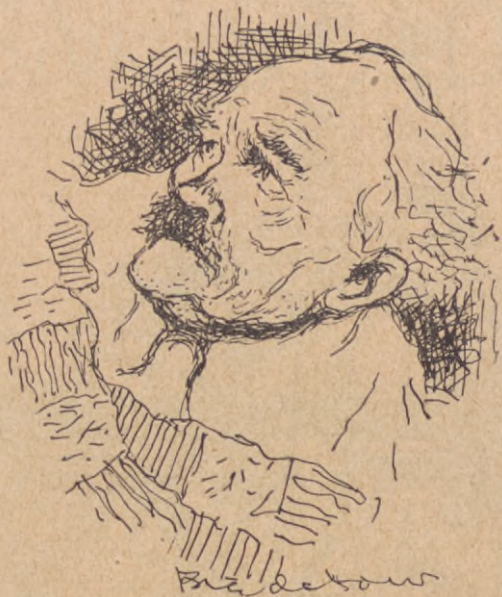
På en gata där ljusreklamen flammade i gult, rött, blått och grönt stod en skara människor och lyssnade till frälsningsarméns musik, som hade samma nyanser som ljusreklamen. Det började regna och hon drog honom med sig in i en affärsgång och ville lyssna till musiken. Han lyssnade också. För ett ögonblick kände han hur det spred sig en feststämning över den regniga gatan, över frälsningssoldaterna, den lyssnande skaran och över kvinnan vid hans sida. Men så försvann den igen och han kände sig trött i benen och mycket hungrig. Han lutade sig mot dörren och sade åt henne att han ville gå och äta.

De steg åter ut på gatan. Medan de åt hade inte mycket sagts och spänningen mellan dem liknade en praktfull ballong, som de bägge kunde se och bara väntade att den skulle brista. Den måste brista, de ville bägge två, förr fick de inte frid med varann.

— Vi går upp här. Hon ville gå en mindre trafikerad gata.
— Är du folkskygg? Han stack fram sin fråga som en nål, som försiktigt närmare sig ballongen och som till sist skulle spränga sönder den.

Hon vart hetsig och det förvånade honom egentligen inte, han hade väl avsett det.

— Som du vill! Jag tänkte bara att vi skulle slippa att trängas med en massa folk. Du tror att jag skäms för dej. Vi gör som du vill då. Vart vill herrn gå?!

Man tog en brödskiva ur kyrkmatsäcken och fruntimren gjorde sig ärende inåt skogen. Silkesschaletterna knötös på och kläd-seln ordnades till. Och under tiden sjöng kyrkklockorna böljande och tungt. I stilla väder ekade tonerna långt ut över socknen. Som storhammarens slag och forsens dån var det, tyckte smeden.

Nu skall han åter få höra kyrkklockorna, tänker han, medan åkdonet skritt utför med fjädrande rörelser. Om söndagarna skall klockorna åter sjunga sin gungande sång för Wotz liksom i ungdomens dagar. Och uppe på kyrkogården har han Mina. Där uppe sover hon sin sista sömn. Det är som han komme hustrun närmare nu, när han flyttar till fattiggården. Ja-ja, så är det. Långt är det inte från fattigtugan till körgårn.

Nu började ballongen sakta gå sönder. Han sade ingenting utan bara gick och tänkte. Han gjorde försök att rädda undan ballongen, för att ha den hel i morron och smeka den och gråta stora tårar på den, som skulle plaska ner och ligga där som sorgeparlor.

— Om du vill bli av med mej, så säj till. Vill du det så går jag naturligtvis.

Det där trodde han väl knappast själv på, det var ju egentligen ett slags kompromiss mellan två ytterlighetslägen.

— Det är bara en timme sen vi var hemma hos mej. Hon yttrade det kort och besviket.

Han kände hur alla hans själsreaktioner insveptes i en dimma. Hur alla hans avsikter, kompromisser och självräddningar upplöstes.

För en halvtimme sen. De hade talat om förlovning och giftermål och kyssts vid vart tredje ord. Bägge hade varit sprudlande lyckliga! Och han mindes att hon hade varit så ren och doftande och att hon hade växt som en underskön blomma i honom. De hade bara pussat varann och pratat och känt sig orimligt lyckliga. Han vågade knapp anta, att hon upplevt honom på samma sätt.

— Det var bara en timme sen vi var hemma hos mej. Orden återupprepades i hans inre med en sorgsen klang.

— Du. Han vände sig mot henne. Förlåt mig, jag är dum!

Det tog en liten stund innan hon övervunnit sina reaktioner mot honom, och när den stunden gått, gick de till ett konditori och drack pommac, höll varann i hand och kände att de aldrig kunde skiljas nån gång.

"Jul räcker intet til Påsk"

Detta är en julsång som inte är obekant för någon svensk:

"Nu ä dä jul igen
 å nu ä dä jul igen
 å julen vara skall till påska.
 Dä va inte sant
 å dä va inte sant
 för däremellan kommer fasta."

Den julsången finns i många variationer, och den har sjungits så länge jul firats i landet.

Om man bläddrar i gamla ordspråksböcker, gör man en ganska intressant upptäckt om denna den vanligaste av alla julsånger. Den har nämligen syskon bland ordspråken. År 1665 kom det en märklig svensk ordspråksbok, som var författad av landshövdingen i Kalmar län Christopher Larsson Grubbe. Denne ämbetsman var tillika en framstående språkforskare, och hans bok om ordspråken, som trycktes i Stockholm, heter "PENUPROVERBIALE", en latinsk titel som i svensk översättning betyder ordspråksförråd.

I denna hittar man en hel del ordspråk om jul och påsk, och de är alla försedda med lärda kommentarer. Ett av ordspråken lyder just som rubriken till denna lilla artikel:

"Jul räcker intet til Påsk." Det är mycket intressant att läsa kommentaren till detta ordspråk: "Jul räcker intet til Påsk.

Som man sade: "Dhet wararr intet längre, at fattigt folck haar något. Julekakan bli'jr intet Påskemåål. Dhet räcker intet så länge för fattigt Folck."

Det finns flera ordspråk av samma slag i den gamla ordspråksboken. Här följer ett annat, som även det återges i sin pompösa 1600-tals-språkräkt: "Hwij juul, i påsk fåå wij Ägg." Det behöver nog översättas till modern svenska sålunda: "Låtom oss fira jul ty i påsk får vi ägg." C. L. Grubbe har även en del att säga om detta ordspråk, bl. a. följande: "Hwij juul, i påsk fåå wij Ägg. Dhetta plägar bonden trösta Hustrun med enär hon tycker at han för mycket geer til bästa widh Juletid den, och enär han förmärcker henne sörja föroth."

Det är den gamla föreställningen om mannens slösaktighet och hustruns sparsamhet. Det är ganska festligt att tänka sig fornålders bönder motivera sin glupskhet under julen med det nyss citerade ordspråket.

Det finns ett hithörande ordspråk och med kommentarer ser det ut som följande: "Det warar så lijtet at fattigt folck haar något. Som man wille säga: Dhen fattigas Juul räcker intet til Påsk. Ringa förråd är snart för tärtdt."

De citerade ordspråken med samtida kommentarer förklarar ju med en gång den gamla sången om julen som inte varar till påsk. I gamla tider, när sången föddes, gjorde man i ordning väldeliga matförråd, som emellertid inte kunde räcka till påsk. Det blev att fasta och sukta under tiden mellan helgerne.

Henry Villgrund.

STORSTAD - SMÅSTAD

G.
-50

Trött på landsbygden kom hon resande till den stora staden, som log mot henne med glittrande ljusreklamer över regnblank asfalt och mörka vatten. Hon fann ett hem för sin egen oro i stadens sjudande liv, ett läkande tomrum av ensamhet mitt i mängden av människor, och hon njöt av sin ensamhet som man njuter av kyligt vatten en blossande sommardag.

Hon sökte i storstaden kulturens högborg och nöjenas virvelström, men kulturen gläntade bara på dörren, och nöjeslivet är inte för den, som älskar sin ensamhet, som är fången i sin ensamhet.

Hon sökte de stora möjligheterna, som uppförstorades än mer av neonljuset, men staden sänkte sin apati över henne, och hon tappade sitt grepp om vandringsstaven.

Ensamheten blev henne övermäktig. Hon sökte gemenskap i okända ögon, värme i artiga leenden. Men aldrig fann hon någon, som hade tid att stanna inför en naken och hjälpsökande blick.

Då sökte hon kärleken. Kanske fann hon den, det är svårt att veta. Men hon fann den inte under de höga stjärnorna. Storstadens kärlek bor i unknä sovrum och i mörka portgångar. Den kan inte slå rot, inte växa och mogna. Den kan aldrig bli ett träd med daggig krona mot den blå oändligheten.

Då svek hon sin ensamhet, reste till den lilla staden, som har skvalerspeglar bakom de nystärkta

spetsgardinerna i de låga små fönstren. Hon blev mottagen av kafferepstanter av båda könen, med tungor milda som honung men med nålvassa blickar och en moralisk tumstock i bakfickan. Först såg hon inte skvallerspeglarna. Hon såg bara de nystärkta gardinerna och de röda pelargonierna i fönstren. Den lilla staden låg där så bekymmerslös, en leende idyll fjärran från jäkt och oro. Livet var inordnat i ett väl inrutat mönster. Allt gick sin gilla gång.

Men var inte leendet självbelåtet, var inte spetsgardinerna litet solkiga av alla smutsiga ord och blickar? Hon sökte åter sin ensamhet, men den stod inte att finna.

Den stora staden hade skrämt henne på porten, den lilla höll henne kvar med giriga fingrar. Hos ingen av dem hörde hon hemma. Men kanske måste hon vara hemlös, kanske var det en mening i själva sökandet. Jorden har många städer.

Barbro Larsson.

TUBERKULOSLÄKARFÖRENINGEN

har haft sammanträde på Serafimerlasarettet, varvid till styrelse för 1950 valdes professor A. Kristenson, ordf., dr J. Lundquist, sekr., samt överläkare B. Karth, redaktör för föreningens förhandlingar. Dr Ehrner höll föredrag om perforation av tuberkulösa lymfkörtlar till brönkerna — en viktig faktor i lungtuberkulosens patogenes. Doktorerna R. Ardell, O. Edfeldt, L. Goldberg, Rolf Lemming, Nils Levin, G. Lindgren, J. Lundquist och O. Nilsson lämnade redogörelse för en jämförelse mellan PAS och streptomycin vid behandling av lungtuberkulos, varjämte dr I. Ståhle höll föredrag om desinsertion enligt Michetti och överläkarna G. Birath och Bruce samt doktorerna H. Nathorst och H. Nilsson lämnade kasuistiska meddelanden från Söderby sjukhus.

KAPSOBISKI KRVDOMSLAND

I.

Om våarna
då drivorna smälte och träden log knoppungrigt,
då kom lärksvirret ur det himmelsblåa
och gjorde dagen till solrökssång
och ljuvlig löftesmusik.

Och det var vårkvällar,
då det brändes rishögar
på ytklibbiga tjälpipsåkrar...
...då stod skogen i nordlandsskymning, vaknande,
seende

på grå stugor och mossgamla gårdesgårdar.
Vid dikesrenarna skrattade tjälblomster
mot kullerstenshjässor
höjda ur tjälpipsfamnets lodräta symmetri;
och jag andades Gud och värld.

Det grydde morgnar,
då klargula solar sprang fram på knubbstänglar
ur brunstig jord —

hästhovar.
Och spetskransade jungfrur log
från tidiga torrbackar
mot vårens alltväckande himmel —
vitsippor.

II.

Och det var somrar i blomning
under ullmoln och solglittrigt svalflyg.
Kådspruckna granar
doftande livskraft och ringår.
Mina sinnen drack bäcksqual
och fåglars förälskelsekvitter.

Jag gick på barrströdda stigar och såg
hökar och strömoln —
kände
kottar som frasade —
hörde
ur grandunklet
beskyddande väsen viska.

III.

Där kom höstar...
Aspar och björkar flammade gult och rött
i milsvida bål utan rök.
Jag gick på förgängelsens matta
och kände dofter
av jord, ursprung, evighet.
Jag stod i mull, som blir till mull utan gråt.
Men jag närde blott stilla undran,
var nöjd med seendets lust;
ingen verklig rädsla för död och slut
fanns i mitt hjärta.

IV.

Förvinterstormars ballader
rullade över plastisk vithet;
och jag gick att möta jul
och sagor om försoning.

V.

Men så kom andra tider,
andra människor och länder.
Barndomens land var borta,
jag hamnade sprattlande med händer och fötter
på remtransportören ut i det stora,
riktiga livet.

Vetenskapernas, religionernas,
tvivlets, ångestens, fasans liv.
Det stora, riktiga livet.

STURE WAHLSTRÖM.

OCKSÅ EN KONSTNÄR

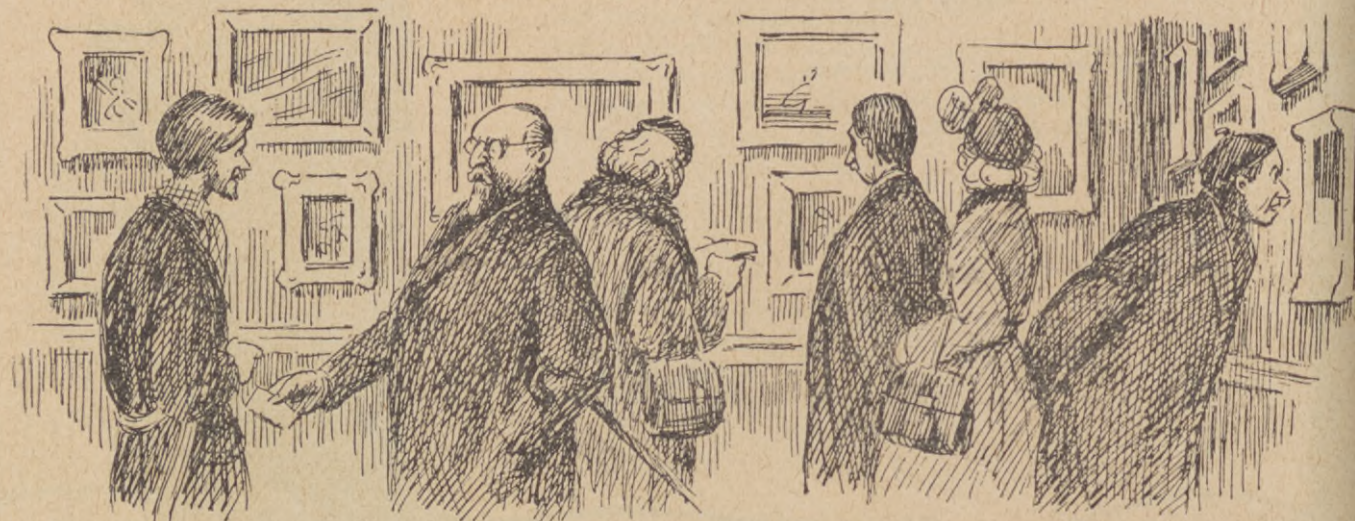
Att det inte är lätt att bli erkänd som konstnär, fick Ralf Svenning erfara, men ödet hade en oväntad överraskning i beredskap.

Det fanns inget skäl att klaga på besöksfrekvensen vid Ralf Svennings privata konstutställning i Ritz konstsalong. Atskilliga utställningsbesökare passerade dagligen ut och in genom svängdörrarna, och detta borde väl ha varit ett skäl för den unge konstnären att känna sig tillfreds. Men Ralf var långtifrån nöjd, och hans missnöje var inte ogrundat. Ingen köpte nämligen något. Och detta av det enkla skälet, att ingen begrep sig på hans tavlor.

Ralf Svenning hade aldrig kunnat glömma en kritiker, som en gång hade skrivit att hans tavlor var alltför detaljerade och naturtroget återgivande. Värst av allt var, att samme kritiker bland annat använt ordet "hötorgskonst" i sammanhanget. Detta hade gått Ralf så hårt till sinnes, att han i två års tid koncentrerat sig på en helt ny stilart, och denna stilart hade han också givit ett helt nytt namn: "Abstraktism". — Men detta ville han antyda, att hans konst var abstrakt, det vill säga att den inte föreställde något utan endast ville ge form åt en inre känsla eller stämning. Följden hade blivit en serie tavlor, som endast visade olikformiga fläckar, våglinjer och cirklar, övervägande hållet i svart och dunkelrött. Färgerna var dystra, kanske därför att Ralf under den tid han arbetat med sin "abstraktism" själv varit dystert till mods vid tanke på det där med "hötorgskonst".

Det var ganska påkostande för Ralf att stå där och se den ena gruppen besökare efter den andra stanna framför hans tavlor och därefter frågande och förvirrade betrakta varandra. Många skakade på huvudet eller ryckte på axlarna och en distinguerad medelålders herre med välvårdat pipskäg, som besökte utställningen på fjärde dagen, stannade framför Ralf innan han gick ut, och såg en stund deltagande på honom. Därefter tog han fram ett visitkort, som han skrev några ord på och räckte Ralf, innan han med ett "välkommen upp" lämnade utställningen. Ralf, som trodde sig ha fått en spekulant, tog glad i hågen visitkortet i betraktande, men hans gryende glädje slocknade med ens. På visitkortet stod:

Eugen Dallert
-Nervspecialist
Hem för psykiskt sjuka,
Fröjagatan 4 B.

En medelålders herre med välvårdat pipskäg stannade framför Ralf, såg en stund deltagande på honom, skrev några rader på ett visitkort och räckte honom . . .

Med blyerts hade han tillfogat: Mottagning för nya patienter vard. kl. 12—14. Rodnande och förvirrad stoppade Ralf kortet i fickan.

På sjätte dagen stod det klart för Ralf, att hans under två år förberedda utställning var ett jättefiasko. Ingen tycktes vilja hänga hans minst sagt extrema tavlor på sina väggar. Men de värsta var, att detta också tycktes ha gått upp för hans morbror Albert och tant Alma, vilka under årens lopp varit hans mecenater och bekostat hans studier och uppehälle i tro, att deras skyddsling inom sig bar fröet till "en stor konstnär". Nu gick de där omkring bland hans verk och såg minst lika förvirrade ut som de andra besökarna. De hade rest upp från Kalmar, där de bodde, för att bevittna sin skyddslingens triumfer, men fick nu endast ge ökad tyngd åt hans kompletta nederlag. De hade redan första dagen konstaterat, att tavlorna var "vedervärdiga", men de hade tigit med sin åsikt emedan de hört sägas att stora och erkända konstnärer många gånger målat obegripliga saker, så att det kunde tänkas att Ralfs tavlor när allt kom omkring var något alldeles särskilt. Men nu insåg de, att de långtifrån var ensamma om sin åsikt om Ralfs "konst".

Kritiken var mycket omild, och denna gång användes ord som "pretentiöst", "stillöst" och "billigt effektsökeri". I övrigt slötsade man inte många rader på Ralfs "abstraktism" och under de återstående sex dagarna kom det inte en enda besökare till utställningen. Till och med Ralf höll sig därifrån. Han var utled på alltsammans.

När utställningen stängde, tog Ralf en överblick över sin finansiella ställning. Resultatet blev nedslående. Han stod i skuld till konstsalongen för hyra, ateljéhyran var inte betald, bankkontot var överskridet, och Ralf visste, att morbror Albert efter hans dunderfiasko inte skulle vara så villig att lätta på plånboken än en gång.

En vecka senare sände morbrodern bud efter honom. Han hade rest tillbaka till Kalmar, där han innehade ett skeppsmäklerskontor och han bifogade pengar till biljetten — precis på öret till en enkel biljett. Ralf var inte dummare än han förstod, att detta betydde slutet på hans konstnärsbana. Morbror Albert hade tydligt låtit honom förstå, att utställningen måste bli en succé. Och om han bara hade fått sälja någon tavla, ja, om bara utgifterna hade blivit täckta, kunde han kanske ha hoppats på fortsatt understöd en tid framåt. Men det hela hade blivit ett generalfiasko — och detta pinsamma faktum var tydligen såväl morbror Albert som tant Alma fullt på det klara med.

— Dömer jag dig, Ralf Abstraktikus, att för framtiden måla uteslutande hötorgskonst, minst en tavla per dag. Straffet skall omedelbart träda i kraft . . .

Med tungt hjärta packade han sin nöta kappsäck och gjorde sig redo för resan och den pinsamma uppgörelse som väntade. Han kastade en sista vemodig blick på sin lilla trivsamma ateljé, ryckte uppgivet på axlarna och gick mot dörren.

I detsamma ringde telefonen. Det var Monica, hans inofficiella fästmö, som ringde för att höra varför han inte låtit höra av sig på en hel vecka. Kunde de inte träffas och gå någonstans och roa sig?

— Ha! Jag är ruinerad! utropade Ralf melodramatiskt och gjorde med sin fria arm en svepande gest, som sopade en konstnärligt utsirad blomvas — en gåva av tant Alma — i golvet. — Visste du inte det?

Det blev tyst en stund i andra ändan av tråden. Monica försökte tydligen smälta "nyheten".

— Vad menar du egentligen? sa hon sedan.

— Precis vad jag säger. Jag är luspank!

— Ah . . . hm . . . Det blev återigen en paus. — Men, du har ju aldrig haft några pengar! utbrast hon sedan, och Ralf tyckte sig höra ett kluckande skratt i luren.

Han harklade sig.

— Morbror har sagt stopp! förkunnade han gravlikt med stark tonvikt på det sista ordet.

— Aha, på det viset. Men för det kan vi väl träffas, inte sant?

— Nej, tyvärr! Jag måste nämligen resa till Kalmar omedelbart, och jag anar det värsta. Morbror vill visst försöka peta in mig som något slags springpojke i sitt idiotiska skeppsmäkleri. Han är trött på att underhålla mig, så nu vill han ha mig att "göra rätt för mig", som han säger. Och jag har inget val . . .

— Såå. Vad sa han då?

— Ja, jag har förstås inte talat med honom än, och inte

skulle jag vilja göra det heller, om jag kunde slippa. Jag känner mig som en dödsdömd på väg till giltjotinen, men om jag går godvilligt betalar han i alla fall mina skulder.

— Hm. Jag förstår . . .

Det uppstod en ny paus.

— När reser du? frågade hon plötsligt.

— Mitt tåg går om tjugo minuter, så nu måste jag kila, konstaterade han efter en hastig titt på klockan.

I detsamma bröts förbindelsen för rikssamtal till Monicas nummer, och Ralf hann inte ens säga adjö. Med en suck lämnade han ateljen, och i en plötsligt påkommen känsla av att vara utsatt för all världens orättfärdigheter, slog han igen dörren så hårt efter sig att det ekade genom trappuppgången.

Han hade turen att hitta en tom kupé på tåget, och där lade han sig raklång på ett av sätena för att ruva över sitt misslyckande. Tåget satte igång, och innan han visste ordet av sov han, vaggad till ro av skenskarvarnas monotona vaggång.

Men inte ens sömnen gav någon lisa. Grotiska mardrömmar hemsökte honom. Han drömde att han var "abstrakt", och i drömmen betydde detta att han var en vandrande kombination av våglinjer, fläckar och cirklar i svart-rött. Under hand grupperade ingredienserna om sig så att han till sist fick mera mänsklig form så tillvida att en cirkel utgjorde huvudet, en stor fläck bålen och fyra våglinjer armar och ben. Småningom fick cirkeln hans egna drag, och våglinjerna formades långsamt till riktiga armar och ben, som dock fortsatte att gå i vågor. Och nu fick han förklaringen till detta fenomen. Han stod nämligen inför en väldig domare med lång vit domarperuk och histert rynkade ögonbryn. På de sistnämnda igenkände han morbror Albert. I väntan på sin dom skalv han av rädsla, och därav uppkom våglinjerna.

Nu öppnade domaren högtidligt en jättestor liggare, fixerade honom skarpt under sina buskiga ögonbryn och pekade anklagande på honom med en gäspenna. Och så började han med gravlik stämma läsa upp domen. Ralfs abstrakta drömgestalt var fullständigt tillintetgjord, och han uppfattade endast sista delen av domen:

. . . dömer jag dig, Ralf Abstraktikus, att för framtiden måla uteslutande hötorgskonst, minst en tavla pr dag. Straffet skall omedelbart träda i kraft . . .

Med ens var den väldige domaren försvunnen, och Ralf fann sig plötsligt omgiven av en skara mefistofelesliknande figurer i eldröda frackar. Det var tidningarnas konstkritiker. De närmade sig elakt grinande Ralf, och när de var alldeles in på honom, tog de i ring och började dansa omkring honom medan de sjöng:

Hötorgs-Ralf är pretentiös,
pretentiös, pretentiös.
Hans komposition är lös.
mycke lös, mycke lös . . .

Plötsligt försvann hans plågoandar som uppslukade av jorden, och framför honom stod en distinguerad medelålders man i oklanderlig svart jackett och med välvårdat pipskägg. Med ett förbindligt leende överräckte han ett kort, på vilket stod:

Lucifer Dallen

Nervspecialist,

Hem för vilsekonna konstnärer,

Fröjagatan 4 B.

Utan ett ord gick han sedan fram till en svart dörr i fonden, som han med en beklagande blick på Ralf slog upp på vid gavel. Ralf hade nästan väntat sig att få se dunster av svavel-lågor och -ångor slå emot sig, men till sin förvåning såg han utställningshallen i Ritz konstsalong, och väggarna var fullbehängda med hans "abstraktism". Mannen med pipskäppet ryckte beklagande på axlarna, och i detsamma försvann med ens både han och konsthallen.

Ralf visste inte hur länge han sov, då han vaknade vid ett slammer av porslin. En aromatisk kaffedoft trängde in i hans känsliga luktorgan, och när han öppnade ögonen såg han Monica

stå där och hålla upp kaffe i två koppar. Hon hade dukat rik-
tigt trevligt på bordet i kupén med restaurangvagnens servis,
och i mitten tronade ett rågat fat med aptitretande wienerbröd.
I sitt sömndruckna tillstånd trodde Ralf till en början, att han
befann sig i sin ateljé och att det var hans födelsedag eller
något i den stilen, men allteftersom sömnen vek undan klar-
nade medvetandet.

— Var så god! Det är serverat . . .

Monicas klara röst jagade definitivt sömnens demoner ur
Ralfs hjärna, och i ett huj satte han sig upp.

— Val ska det här betyda? utbrast han förvirrad.

— Det betyder, att kaffet är färdigt att inmundiga, skrottade
Monica.

— Hur har du kommit på tåget?

— Jag steg på aldeles av mig själv.

— Ja, men jag talade ju med dig i telefon strax innan jag
rusade till tåget.

— Ja, visst gjorde du det, pojken min, men drick nu ditt
kaffe, innan det kallnar.

— Ja ja, men hur kom du med tåget?

— Jag har ju sagt, att jag steg på aldeles av mig själv. Jag
tog en taxi till stationen, och när jag väl hittade din kupé, var
du redan försänkt i din ljuvaste slummer.

— Ljuvaste slummer . . . upprepade Ralf bittert och försjönk
i dystra meditationer, medan han frånvarande mumsade på ett
wienerbröd. Men så kom han att tänka på något.

— Men vad gör du egentligen här på tåget? undrade han.

— Sköter kaffeserveringen, som du ser, svarade hon lätt.

— Ach! Men vad ska du i Kalmar att göra då?

— Vem har sagt, att jag ska just till Kalmar?

— Hm. Men du nämnde inget i telefon om att du skulle resa
bort.

— Vi blev avbrutna av rikssamtal, som du kanske märkte.

— Hm. Javisst ja, Men är det inte bra egendomligt att vi
skulle komma på samma tåg?

Monica svarade inte.

— Tack för kaffet! sa han.

— För all del.

En paus följde.

— Du, varifrån kom egentligen det där rikssamtalet? frågade
han plötsligt.

— Från Kalmar, herr Nyfiken, svarade hon och blinkade
knipslugt med ena ögat.

— Va? Kalmar!

— Uum . . .

— Då ska du alltså till Kalmar?

— Din slutledningskonst kännetecknas av klar konsekvens
och logisk skärpa, gäckades hon. — All right, jag ska till Kalmar.

Mer fick han inte ur henne, och under resten av resan talade
de om alldagliga ting.

Ralf blev inte så litet förvånad, då han fann en hel mottag-
ningskommitté, bestående av morbror Albert, tant Alma och
nervspecialisten Lucif . . . hm, Eugen Dallert på bangården i
Kalmar.

— Vad i . . . började han med förtvivlan i stämman, men av-
bröts av sin myndige morbror.

— Tyst pojke! Man kommer inte med dumma frågor i fria
luften.

Händelserna utvecklade sig så snabbt, att Ralf inte ens hann
förvåna sig över att Monica utan att väcka något uppseende
följde med i bilen, och då de steg av utanför morbroderns villa,
hade Ralfs omtumlade hjärna lyckats konstruera en i hans tycke
fullt acceptabel teori till händelseutvecklingen. Han skulle na-
turligtvis ställas inför ett tribuntal, bestående av morbrodern,
tant Alma och nervspecialisten Dallert, och Monica var till-
kallad som vittne för att intyga, att han var "lite underlig".
Sedan skulle han inspärras på doktor Dallerts mystiska "hem"
och aldrig mer få tillfälle att sätta en färgklick på en duk.

Men en teori är nu en gång för alla bara en teori. Efter mid-
dagen vände sig doktor Dallert till Ralf med orden:

— Nå, unge man, hur ska vi ha det?

Ralf lät allt hopp fara.

— Ja, det blir väl som doktorn vill, mumlade han resignerat.
Men jag kan väl i alla fall få permission då och då. Jag är ju
inte så våldsam eller så. Och så lovar jag att aldrig måla mer . . .

— Hm. Jag förstår inte riktigt? Doktor Dallert lät konfunde-
rad.

— Åh, konstnärer talar i gåtor ibland! inföll tant Alma entu-
siastiskt och gav Ralf ett beundrande ögonkast. Doktorn för-
står, han är så originell . . .

— Hm, Ja. Javisst ja . . . sa doktor Dallert.

— Varför leker du kurragömma? frågade morbrodern barsk
och spände ett par genomsådande ögon i Ralf.

— Jag . . . jag . . . jag kan inte påminna mig, att jag bru . . . bru-
kar leka just den leken, stammade Ralf. — Vad är det leken he-
ter, som vi brukar leka? frågade han vänd till Monica.

— "Ett skepp kommer lastat", svarade Monica och skänkte
honom ett soligt leende.

— Och vad brukar skeppet vara lastat med då? undrade
doktor Dallert och tog på sig en farbroderligt jovialisk min.
Både Monica och Ralf rodnade ända upp till hårfästet.

— Nåå? sa tant Alma uppfordrande.

— Med . . . med . . . ah, säg det du! sa Ralf bedjande, vänd
mot Monica.

— Med pussar, viskade Monica blygt och rodnade ännu
djupare.

— Åh, de barnen! utbrast tant Alma. Morbror Albert hark-
lade sig.

— Här har du lekt kurraömma med oss, och sänar gått
miste om ditt livs affär! sa han myndigt. Vi har ringt dig upp-
repade gånger, och doktor Dallert har sökt dig, men du har
varit som uppslukad av jorden sedan utställningen stängde.
Var höll du hus?

— Jag har varit ute och försökt glömma mitt misslyckande.
Svarade Ralf trumpet.

— Misslyckande! nästan skrek morbrodern. Kallar du
det misslyckande? Är du från vettet pojke? Här kommer en
spekulant och vill köpa alla dina tavlor, och så kallar du
det misslyckande!

— Va . . . va . . . va? stammade Ralf, som började förstå, att
det hela bara var en fortsättning på drömmen.

— Jo, du är mig just en fin affärsman! gick morbrodern på.

— Han är konstnär! rättade tant Alma milt.

— Ja, men en konstnär måste också ibland nedlåta sig till
att göra affärer, fastslog morbrodern, — Varför uppsökte du inte
doktor Dallert? Han lämnade ju sitt kort.

— Jag trodde inte då, att jag var galen, svarade Ralf tro-
skyldigt.

Ett skallande skratt följde.

— Men, unge man, jag skrev ju på kortet, att jag ville ha
ett kostnadsförslag för hela kollektionen, sa doktor Dallert all-
varligt, sedan munterheten lagt sig. Och så lät ni inte höra av
er. Hade jag inte lyckats få kontakt med er mece . . . hm, mor-
bror, så hade jag inte haft en chans att förvärva er unika
samling.

Ralf nöp sig i kinden. Det måste ju vara en dröm. Så kom
han att tänka på något. Han letade febrilt i fickorna. Bland
en hög av spårvägskvitton hittade han doktor Dallerts kort.

— Här står bara om mottagning för nya patienter, sa han lamt.

— Vänd på kortet, unge man! uppmanade doktorn.

Ralf gjorde så, och där stod: "Intresserad av att köpa hela
er kollektion. Avvaktar kostnadsförslag."

— Nej, det är inte sant! Utropet undslapp Ralf ofrivilligt.

— Vad är inte sant? undrade doktorn.

— Det . . . det kommer så plötsligt, sa Ralf.

— Hm, Jag bjuder åttatusen kronor för alla trettio tavlorna.
Är ni nöjd med det?

— Nöjd? . . . mumlade Ralf, ur stånd att fatta någonting.

— Längre kan jag nog inte sträcka mig, återtog doktorn. An-
ledningen till att jag överhuvudtaget lägger ned så pass mycket

Det var en gång två spöken som bodde i ett igenmurat tornrum, som inte längre var igenmurat. Hektor hade bott där länge, Ossian var nykomling. Hektor var slottspöket som i århundraden gravtiskt skridit genom rummen, suckat och skramlat med kedjor. På den tiden hade tornrummet varit riktigt igenmurat. Men så hade något hänt, som haft till följd att Hektor flytt ut i vildmarken. På en gammal övergiven borg hade han träffat Ossian som inte haft någon att skrämma under trehundra-sextio år. Denne tyckte det var skoj att få någon att prata med. Fast helst hade han förstås sett att det varit en människa att skrämma vettet ur. De var väl för dem som två radioförsäljare, som träffas en afton på en mörk och svårarbetad ort. Helst hade de sett ett offer att sälja till, men när nu ett sådant inte är för handen, är de likväl glada att träffa varandra.

— Men varför stack du egentligen? frågade Ossian ofta när de satt och glodde ut över den milsvida granskogen.

— Ah, jag ville bara komma ut ett tag, rekreera mig, brukade då Hektor svara.

— Undras det! var alltid Ossians kommentar. Han trodde att Hektor var en riktig fegis, som stuckit undan så fort han fått lite mothugg. Han fortsatte att plåga Hektor och plockade så småningom ur honom sanningen. Hektor hade en natt mött slottets nye ägare, en grosshandlaruppkomling av allra simplaste slag och vid detta tillfälle burit sitt huvud under armen. Det är ett trick som tar årtionden att lära, om man nu ens lär det någonsin. Hektor var mycket stolt över att behärska denna del inom spökeriet med sådan fulländning. Inte mindre än tre gästande fastrar och en inbrottstjuv hade han skrämt livet ur. Men så hade han mött grosshandlaren.

— Va sa lufsen? tjatade Ossian. Men det ville Hektor inte tala om.

Men Ossian var sugen på att få skrämma folk, och till slut lyckades han övertyga Hektor om att återvända. Han skulle följa med och bistå. Det var Hektor tacksam för. Spökeriet utgjorde trots allt ett slags förtroendeuppdrag. Han vågade inte tänka på vad släktingarna skulle säga, där de satt tämligen jämt fördelade mellan himlen och helvetet.

Så kom det sig, att de nu satt i det igenmurade tornrummet som inte längre var igenmurat.

I det hörn som förr Hektors skelett legat stod nu en radiogrammofon. All spindelväv var väck, väggarna var täckta med handtryckta tapeter, möblerna bestod av en vräkig fåtölj, barbordskåp, läslampa och längs väggarna bokhyllor. Ossian som inte läst en rad på närmare fyrahundra år, hade till en början lite besvärligt med stavningen och de nya psykologiska greppen. Bäst gillade han Sherlock Holmes, men även Agatha Christie fann nåd inför hans ögon. Han var ganska kräsen om man betänker den långa kulturella svälten. Han var så upptagen av böckerna, att han inte hade tid att hålla Hektor sällskap och vara arg. Denne hade först fått en svår chock, när han återsett sitt gamla kära tornrum. Efterhand hade han ilsknat till och nu satt han mest och stirrade argt på liljeforsreproduktionen och försökte tänka ut något riktigt djävuliskt.

På detta vis förflöt några dagar. Varje kväll öppnades en hemlig dörr i ena kortväggen. Grosshandlaren såg alltid lika belåten ut när han sjönk ner i fåtöljen, blandade sin grogg och fortsatte att läsa där han sist slutat i en av sina många detektivromaner. Något annat fanns inte i biblioteket. Spökerna höll

— Ett skepp kommer lastat, sa han.

— Vad med? frågade Monica.

— Med en bosättningscheck.

— Ska du gifta dig?

— Just precis.

— Vem blir den olyckliga?

— Du.

— Amen, sa Monica. Och därefter en paus: — Ett skepp kommer lastat . . .

— Med vad?

— En lång puss.

Och så lossade de lasten.

pengar på er "abstrakta" konst är, att den på ett för mig fullständigt förståeligt sätt klarlägger vissa dunkla själsprocesser som jag tidigare förgäves sökt utforska. Om köpet kommer till stånd, förbehåller jag mig rätten att publicera samtliga verk i en bok om psykoanalytikens sinnebilder, som jag för närvarande arbetar på. — Nå, vad säger ni?

— Ta hela klabbet! ropade Ralf förtjust och slog i sin be-geistring doktor Dallert på axeln. Tavlorna är era!

Köpet avslutades under den bästa stämning. Alla var nöjda och belåtna. Och den som var mest belåten var Ralf, då han med en check på åttatusen kronor i fickan senare på kvällen drog Monica intill sig i trädgården.

sig alltid mycket avvaktande och osynliga vid dessa tillfällen. Ofta smet de tyst ut genom väggen. Hektor blev alltid så deprimerad av grosshandlarens åsyn.

— Nej! — vi måste hitta på nåt! sa så Hektor till slut med mycken skärpa.

— Vassaru? sa Ossian och såg förstrött upp från det kapitel där Ted Winter är instängd i en mörk kloak tillsammans med den samvetslöse Razor-Bill. Ted är som bekant iförd smoking och skall strax efter besöka grevinnan Mochets mottagning. Det hela är mycket spännande.

— Jag sa att vi måste hitta på nåt! svarade Hektor förargat.

— Mjaa, kanske det, sa Ossian och återvände sakta från verkligheten. Du menar att vi skulle skrämja livet ur grosshandlarn.

— Det var därför vi kom hit.

— Det var det ju. Jag har nog tänkt på den saken ibland. Och det är en sak som jag finner besynnerlig.

— Vadå? undrade Hektor med nyvaknat hopp.

Ossian gned sig om hakan.

— Varför sitter han alltid häruppe och läser? Varför smyger han sig hit jämt?

Ja, det var verkligen besynnerligt. Grosshandlaren hade ju ett stort grant bibliotek därnere.

— Det här måste undersökas! sa Hektor bestämt.

Då lade Ossian undan boken på allvar och gjorde Hektor sällskap. Tysta och osynliga vandrade de genom slottet från vind till källare. Det enda som röjde deras närvaro var den oundvikliga kalla fläkt som alltid följer ett spöke, hur diskret det än uppträder. Både frun och tjänstefolket skyllde dock på grävädret och hasplade ur sig de vanliga fraserna om att vintern snart var här. Den enda som begrep något var Mikael. Men den gamle gårdskarlen tyckte att det var lika bra att hålla tyst. Han hade sett så mycket av Hektor i sina dar att han var trött på spöket. Hektor hade alltid uppträtt mycket hövligt mot Mikael. Han visste vad en god gårdskarl betydde för ett gammalt ställe.

I biblioteket fann de grosshandlaren, som läste taxeringskalendern där han förnöjt dröjt sig kvar vid sitt eget namn med vidhängande nollor. När spökena kom i närheten, röt han åt Johan att stänga fönstret för det drog!

Bibliotekets böcker var av helt annat slag än tornrummets. Där fanns bland annat tre meter Strindberg i eleganta ljusgröna franska band med grosshandlarens initialer, Lagerlöf i rosa och Snoilsky i azurblått. Vidare fanns där alla antologier från All Världens Abborrlögner till All Världens Ölhistorier. Tillsammans rörde det sig om ett tjugotal hyllmeter.

— Detta var alltså grosshandlarens hemlighet! sa Ossian.

— Vassa! sa grosshandlaren. Då smet spökena med ens. Hektor blev så nervös att han glömde den urgamla formeln för att sila genom nyckelhål och blev tvungen att ta vägen genom ventilen.

— Detta var alltså hemligheten, upprepade Ossian när de välbehållna uppnått tornrummet.

— Jag begriper inget, sa Hektor.

— Jag tror att jag begriper, sa Ossian, som var lite klippskare. Det tog honom inte lång stund att fundera ut vad som var att göra.

På efternatten, då allt var som lugnast, kunde något märkligt skådas. Uppifrån tornrummet kom Ossian kånkande med en halv meter deckare och på vägen mötte han Hektor som fått den allvarligaste litteraturen på sin lott. Spökena hade räknat med att klara bytet på en timma. Men så dök kammarjungfrun upp. Hon hade haft något hyss för sig och var nu på väg in till sig. Först fick hon syn på Ossian med deckarna. Hon bleknade till en början och fick inte fram ett ljud. Därpå vände hon sig om för att fly och stod då öga mot öga med Hektor och den allvarligare litteraturen. Det blev för mycket för henne. Hon gav upp ett hemskt skri, vilket i sin tur blev för mycket för spökena. De kastade böckerna och försvann genom närmaste vägg, vilket tyvärr förde dem in i fruns sovrums. Hennes röstresurser stod inte kammarjungfruns efter. Ossian förlorade inte

helt sinnesnärvaron, men Hektor greps av en så total fasa att han försökte ta sig ut genom en väggkontakt. Den innehöll 220 volt växelström och det var ingen behaglig bekantskap. Han tumlade baklänges och mer död än levande räddade han sig upp genom skorstenspipan, den simplaste väg ett spöke kan ta. Till slut lyckades han leta rätt på Ossian — eller tvärtom var det om sanningen ska fram — som hade haft ett öra för vad som hänt. Grosshandlaren själv hade visst varit den förste på platsen. Han hade rutit något om att detta var karlgöra och att kvinnorna fick hålla sig i sängarna!

Försöket hade tydligen misslyckats. Men det skedda hade tagit så hårt på spökenas okulta krafter, att de beslöt sova en vecka. Hektor lindade sig runt en taksparre, under det Ossian gjorde bekvämt åt sig i ett övergivet spindelnät. Snart sov bägge en djup snarkfri söpsömn.

— Det här begriper jag inte, sa Ossian, när de stärkta efter sömnen åter inspekterade tornrummet. Deckarna var borta, nu stod där Strindberg och Lagerlöf, precis som i biblioteket. Skulle de trots allt lyckats! Skulle den bildningstörstande frun trots allt kommit på sin mans hemlighet! Obegripligt var det, ända tills Ossian började bläddra i ett tolstojband. Där stod att läsa om Helgonet.

— En sån skurk! väste Hektor. Han försöker lura oss.

— Han hade lyckats också om jag inte haft lite intresse för vad som kan stå inne i böcker! sa Ossian. Men den piken låtsades Hektor inte begripa.

— Inte ett spöke med lie — utan en gräsklippningsmaskin!

Hon gav upp ett hemskt skri, och spökerna flydde.

Det blev att fundera ut något nytt.
 — Kan du inte några andra konster? undrade Ossian. Att bära huvudet under armen tycker jag då inte är så märkvärdigt om jag får säga min mening. Förresten har det blivit så banaliserat av alla skämttecknare.
 — Tja . . . drog Hektor på svaret, ty han var nu en gång rätt stolt över att kunna bära huvudet under armen. Jag kan förstås släpa kedjor och sucka.
 — Försök att vara lite originell! bad Ossian.
 — Sen kan jag förstås låta som en hes uggle och förebåda död, och så kan jag skratta vansinnigt.
 — Men kan du då inget utöver vad alla spöken kan och måste kunna framhärda Ossian.
 Hektor tvekade lite. Njaa . . .
 — Nå! sa Ossian.
 — Njaa . . . så kan jag föreställa . . . hm . . . lieman, sa Hektor osäkert.
 — Strålände! sa Ossian. Varför har du inte sagt det förr.
 — Jag tycker det är liksom falsk ursprungsbeteckning, sa Hektor.
 — Snack! sa Ossian. Nu ska du vara lieman.
 Så blev det. Inför Ossians advokatyr kom han till korta. Tyvärr lyckades de inte leta upp det rätta redskapet, men Ossian fann likväl på råd.
 Och så kom det sig att grosshandlaren den natten, på återväg från tornrummet och deckarna, mötte liemannen. Men inte den lieman med värdig, lite spänstig gång och lie på axeln som traditionen kräver, utan en helt annan lieman med stapplande gång och kånkande på en gräsklippningsmaskin. Det blev för mycket för grosshandlaren. När han vaknade till sans, låg gräsklipparen över honom. Där hade Hektor slängt den. Han orkade inte längre. Spökens krafter är nu en gång inte lämpade för fysiska prestationer, och var och en som har lite okulta instinkter vet vilken ansträngning det är för ett spöke att både förvandla sig till lieman och bära en tung gräsklippare. Men över detta reflekterade dock inte grosshandlaren. Han tuppade bara av på nytt, och när han tre veckor senare återvände från

nervhemmet var han mycket hyfsad. I tornrummet hittade spökerna ett brev:

Vördnadsbjudande Hektor!

Du skrämde mig ohyggligt den natten för tre veckor sedan. Jag begriper nu att det var Du. Jag har nog inte alltid uppträtt som det anstår en slottsherre. Gamle greven berättade ofta om Dina förtjänster — han kunde inte nog prisa Din insats mot gamla lea fastrar — och jag förstår nu bättre vad som fordras av mig i min nya ställning.

Därför har jag en bön till Dig. Förlåt mig, Hektor! Jag lovar att i framtiden uppföra mig på ett mera passande vis. Och förlåt mig tornrummet! Jag förstår att detta gjort Dig djupt förargad. Jag lovar att genast återställa det i ursprungligt skick och låta mura igen det. Jag har burit mig åt som en knöl, men ändå: Förlåt mig! Om Du är villig att göra detta så låt mig veta det på något sätt.

Din ångerfulle
 Philo Alvgren.

— Så där ja! sa Hektor och lade armarna i kors. Nu är allt på rätt plats igen.

— Var lagom mallig! sa Ossian. Hade inte jag hjälpt dig hade du nog irrat omkring ute i skogen vid det här laget.

— Jag är dig mycket tacksam, sa Hektor och stämde ner tonen.

— Men nu har vi en skrivelse att behandla, sa Ossian. Han lovar att återställa tornrummet. Jag tycker det är snyggt som det är. Fast den där hemska reproduktionen måste bort. Jag vill ha en Matisse istället. Och så skulle det inte skada med en fåtölj till.

— Jo, höll Hektor med om. Det skulle bli riktigt trevligt.

— Och så måste han se till att alla nytorkna deckare kommer hit på momangen, fortsatte Ossian. Och uppskurna ska de vara!

— När grosshandlaren fick förlåtelse och dessutom fick veta att han nu hade två spöken, till på köpet mycket aktiva, blev han väldigt glad. Hans värsta konkurrent hade nämligen köpt ett ställe söderut, med bara ett stackars ynkligt spöke som endast visade sig på julafton. En Matisse skaffade han naturligtvis, likaså en fåtölj till. De sista deckarna kom alltid omgående, nyuppskurna och doftande av trycksvärta. För att spökerna skulle känna sig ostörda lät han ordna med en röd signallampa som lyste när tornrummet var upptaget. Detta uppskattade spökerna i så hög grad, att de lät grosshandlaren veta, att var det någon gång någon faster, svärmor, skattmas eller annan besvärlig närvarande behövde han bara ge en vink.

Och sålunda blev frid och försoning på det gamla slottet. Rätt person skrämdes när så fordrades, grosshandlaren lade med åren till med monokel och lite läspning och drack till slut bara bourgogne.

Och sen fanns ju inget mer att anmärka på ordningen på det gamla fina stället.

Grosshandlaren tumlade baklänges.

STORSTADENS HEMLÖSHET

Gårdsmusikanten har en tacksam publik i storstadsbarnen vid soptunnan.
Ur "Stockholm bakom fasaden". (Foto: K. W. Gullers.)

Samma arbetslag, bild K. W. Gullers, text Erik Asplund, som för några år sen gav oss den vackra boken "Stockholm — sommarstaden", är nu färdigt med en ny fotobildbok, även den om Stockholm.

Medan den föregående boken ville visa storstadens ljusa och leende sidor, de grönskande parkernas, de soliga torgens och det blå sommarvattnets Stockholm, vill den nya boken, "Stockholm bakom fasaden", ge denna lyckliga stadsbilds motsats. "Stockholm bakom fasaden" handlar om storstadens vinter, om Stockholms förtigna, förbisedda och okända skönhetsfläckar, om bostadsbrist och slum och förfall och mänskligt elände bortom huvudgator och öppna marknadsplatser.

Erik Asklund vet mycket om den si-

dan av sin stad. Han har sen länge dokumenterat sig som en lyhörd och känslig skildrare av det liv i grått och frostigt armod som sommarblommar och vinterhutttrar bakom storstadens fasad. Han känner till de hårda livsvillkoren i de trånga mörka gränderna inne i staden och bland de ruffiga småkåkarna och förfallna kråkslotten i stadens förstäder, de socialt osanerade områden som han en gång träffande kallat storstadens "fattigkrans".

"Stockholm bakom fasaden" har blivit en vacker bok. Den visar oss en K. W. Gullers i högform — och det säger vid det här laget en del. Att fotografera är något orimligt svårt: "konsten att se". Gullers behärskar den konsten.

Samtliga bilder i boken är vinterbilder, och Gullers har på ett lysande sätt spelat ut snöns mjuka vithet mot gårdsbrunnarnas och kåkväggarnas konturskarpa svärta. "Stockholm bakom fasaden" rymmer bilder som i skönhet kan mäta sig med grafiska blad av gott märke. Naturligtvis har inte Gullers stannat vid att ge virriga utblickar över storstadens exteriör; med sin kamera har han också trängt in på kaféer och danshak och ungdomshärbärgen för att i ett bildsvep berätta om storstadsmänniskans ensamhet.

I sin text ansluter Asklund till Gullers bilder, men det kan inte hjälpas att man ibland får ett intryck av att textförfattaren tvingats underordna sig bilden på ett sätt som varit till förfång för syftet att med denna bok göra ett socialt avslöjande reportage. Uppgiften är svår. Fotografens estetiska ambition är att skapa vackra bilder, men vackra bilder inbjuder läsare till stämningmåleri än svidande vidräkning — även om bilderna är tagna bakom fasaden.

Det bästa avsnittet av Asklunds text handlar om bostadsbristen i Stockholm. Man önskar att han hade varit i tillfälle lägga fram ett mer omfattande material på den punkten, och att hans text hade stötts av ett större antal bilder som avslöjade storstadens fruktansvärda bostadsnöd.

För till sist faller en storstads sociala missförhållanden tillbaka på bostadsstandard. Som den belgiske hygienikern René Sand en gång formulerat det: "moral är i hög grad en fråga om antalet kubikmeter i bostadslägenheter". Krog- och kaféliv, lösa sexualförbindelser, ungdomsbrottslighet, förbrytarligheter och de på sista tiden allt vanligare gatuploppen har sin rot i storstadsmänniskans hemlöshet, i trångboddhet och vantrivsel i bristfälliga bostäder eller i bostadslöshet.

Det finns en dansk motsvarighet till "Stockholm bakom fasaden", där dessa tankegångar förs fram med en kraft som ger läsaren en chock, den lilla sociala fotobildboken "Kan vi være dette bekendt?" som kom ut på Westermanns förlag i Köpenhamn år 1946. Författaren är filmteoretikern Karl Roos, en man som under ockupationen deltog i sitt lands illegala filmarbete.

Fotografierna i detta danska socialreportage kan i skönhet inte på något sätt mäta sig med Gullers bilder, men de har med bibehållen artistisk touche en realistisk fränhet som gör boken till en erkännelsekräft som träffar läsaren likt ett solarplexusslag mot en belåten mage.

Ha de nya läkemedlen...

(Forts. fr. sid. 10.)

nom dessa medel. Vanligen är det så, att dessa mediciner bringar de sjuka i så god kondition att en operation kan företagas, så att patienten sedan tillfrisknar.

De andra medlen mot tbc använder vi emellertid fullt lika mycket som förut och kanske till och med mera. Tillsammans har emellertid de olika medlen fått till följd att dödligheten minskats och att vi kunnat minska antalet vårdplatser.

Överläkaren vid Kungshults sanatorium i Hälsingborg, doktor *Sture Brunk*, anser det vara väl tidigt att yttra sig i denna fråga, och i synnerhet om varaktigheten kan man inte uttala sig på detta tidiga stadium, säger doktor *Brunk*.

Den påtagliga minskning av tbc-dödsfall, som på senare år ägt rum i Hälsingborg, kan man i varje fall till stor del tillskriva hela det förbättrade tuberkulosarbetet, men väl också dessa nya läkemedel.

Att de två medlen PAS och streptomycin har stor betydelse som understödjande faktor i den övriga tuberkulosvården, kan inte förnekas. I synnerhet i fråga om akuta, tidiga fall kan goda resultat uppnås. Däremot har medlen inte visat sig särskilt effektiva vid botandet av kroniska fall.

Det måste föreligga ett misstag, när man påstår att de nya läkemedlen PAS och streptomycin medfört en nedgång i tbc-dödligheten, anser *överläkare Willi Mascher* vid Löts sanatorium. Vid en så exklusiv kronisk sjukdom som tuberkulos kan man inte på så kort tid konstatera, att dödlighetsprocenten gått ned.

Glädjande nog har sedan många år antalet dödsfall i tuberkulos minskat i vårt land, men detta hände redan innan vi började använda de nya läkemedlen, och ännu är det för tidigt att yttra sig om i vad mån PAS och streptomycin påverkat utvecklingen.

Vid Löt har vi sedan 1947 använt streptomycin, och 1948 började vi med PAS. I många fall har dessa gett förbluffande goda resultat — speciellt vid tbc i struphuvudet och i färska former av tuberkulos — men vi vet för det första inte hur det kan gå i längden, och för det andra har dessa läkemedel, ännu ej kun-

nat inverka på de statistiska dödlighetssiffrorna, poängterar dr *Masher*.

— Vi har använt de nya medlen i två år, och det är för kort tid för att kunna uttala sig bestämt, säger överläkaren vid Spenshults sanatorium, *N. O. Hillerdal*. Det råder emellertid inget tvivel om, att de gör nytta i vissa fall, åtminstone för tillfället. För att få klarhet i hur länge bättringen varar, fordras observation i flera år, varför det inte går att säga något om detta än.

— Man får inte glömma den viktiga del som den förbättrade kosten spelat i det här sammanhanget, säger överläkare *Bo Carstensen vid Solliden*. Nedgången har pågått flera årtionden, framhåller dr *Carstensen*, och beror till största delen på att den sociala standarden höjts.

— Men de nya preparaten har givetvis också spelat en stor roll. Det var som bekant professor *Lehman* i Göteborg som uppfann PAS och i januari 1947 började jag som en av de första att pröva preparatet. Det visade sig då att det var mycket verkamt mot tarmtbc och fall som tidigare ansetts hopplösa kunde nu botas. Men man får i det här sammanhanget inte glömma, att inget preparat i världen kan åstadkomma en ny lunga när den förstörts av tbc. Dr *Carstensen* har en längre tid använt kombinationen PAS—streptomycin med bra resultat och sedan fem veckor tillbaka prövar han nobelpristagaren professor *Gerhard Domagks* nya preparat TB I/698 eller *Conteben*.

Även i Amerika har man kommit fram till samma resultat med kombinationen PAS—streptomycin.

— Det är slut på den tiden då patienterna enbart ordinerades frisk luft, säger dr *Carstensen* till sist. Preparatbehandlingen har helt revolutionerat sanatorievården och därmed har även följt att arbetsbördan för sanatorieläkarna ökat katastrofalt. Vi måste nu få möjligheter att sammanställa resultatet av behandlingen och det betyder att sanatorierna måste få fler läkare.

Dr Gösta Helleberg vid Norrbottens läns centralsanatorium i Sandträsk har konstaterat en påtaglig nedgång i dödligheten i synnerhet bland yngre årgångar, varför han tror att han måste dela upp årsrapporten för 1949 på yngre och äldre för att bilden skall bli klar. Över 150 vårdplatser har kunnat dras in de senaste åren just tack vare bättre resultat, som tillskrivs det svenska PAS och streptomycin.

Texten fräser av social indignation. Här blottas storstadsmänniskans hemlöshet i all sin ohygglighet. Roos visar också på i hur hög grad folkhälsan är beroende av bostadsstandarden. Ett avsnitt av hans bok skildrar rättornas härjningar i Köpenhamns slumkvarter, ett annat avsnitt ger med våldsamt uttrycksfullhet i ord och bild de lungsjukas bostadssituation.

"Bostadsnödens furste tuberkulosen vandrar segerviss från lägenhet till lägenhet, från säng till säng, från mun till mun, han kysser de små godnatt och lyssnar i den tidigare morgonens timmar till hostan som stiger ur deras bröst."

Och som en appell även till de styrande i vårt Sverige klingar slutorden i *Karl Roos'* bok:

"Man har gjort bostadsbristen till en fråga om byggnadsmaterial och importmöjligheter. De som har makt att lösa problemet eller att experimentera med

Kaféutsikt över S:t Göran och draken. "Mat" står det bakvänt på rutan. Det står "Öl" på nästa fönster. Ur "Stockholm bakom fasaden".

(Foto: K. W. Gullers.)

lösningar har så att säga slagit sig ner på kajakanten och accepterat tingens tillstånd. Under tiden går timmarna. Varje gång rådhusuret slår ett timplag har nya av bostadsnöden föranledda olyckor inträffat. Framtidens Danmark, vars öde våra barn en gång ska ta ansvaret för måste vara ett Danmark befriat från de stora sociala missförhållandena. Det måste framför allt vara ett Danmark utan bostadsbrist.

Ett sådant Danmark ligger, som det nu ser ut, i fantasins utkant. Kan vi stå till svars härför?"

H. S.

"Stockholm bakom fasaden". Text: *Erik Askhund*. Bild: *K. W. Gullers*. KF:s bokförlag. Pris kronor 12:50 inb.

"Kan vi være dette bekendt?". Text: *Karl Roos*. Bild: *Bror Bernild och Jørgen Roos*. Westermanns förlag, Köpenhamn. Pris danska kronor 7:— häft.

Schack

Redigerad av
G. SKARP

EN SCHACKSPELETS BILDERBOK.

"Schackkavalkad" är ett lika unikt som strålande schackverk av den kände tyske mästaren Kurt Richter. Det är inget schackverk i vedertagen mening — sålunda är det kemiskt fritt från all teorio. Det utgöres av ett stort antal intressanta ställningar, och är försedd med 333 diagram, "men inte fullt så många verser". Dessa senare tjäna till att på ett spritueellt sätt hjälpa läsaren, så "att det svåra blir lätt och det komplicerade enkelt". — Och man kan tryggt påstå att författaren lyckats i sina intentioner. Det skulle tyvärr föra alltför långt att närmare redogöra för innehållet. Men en sak är säker: Verket kan varmt anbefallas — dessutom är priset satt så lågt som till kr. 6:75. Det återstår att nämna att översättaren Eric Uhlin gör sin sak utmärkt. Boken har utkommit på Tidskrift för Schacks förlag vilket därmed berikat vår schacklitteratur med ett lika fängslande, som underhållande och instruktivt verk.

Här nedan återges några smakprov ur det rikhaltiga innehållet.

Blicken in i framtiden.

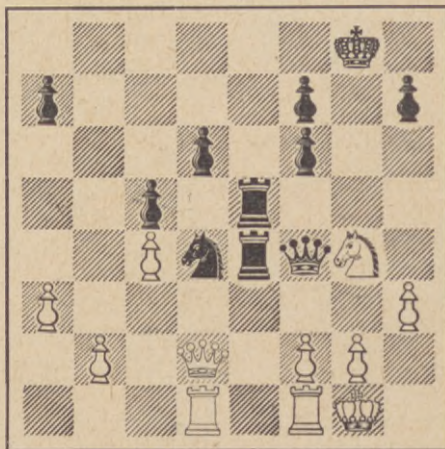
Det skulle vara outhärdligt för oss människor att kunna eller rent av vara tvungna att förutse kommande ting. Men, som Gellert säger:

"till tröst för man och kvinna
oss gudarna fördolt,
hur ödets tråd de spinna."

Mången schackspelare skulle i alla fall vara glad, om han kunde förutse resultatet av sina aktioner och avslöja motståndarens planer i tid. Ju längre man kan skåda in i framtiden, desto starkare spel kan man prestera.

I mittspelet förekommer ofta kombinationer på ett fåtal drag: ett hastigt ögonkast borde räcka till för att genomskåda dem.

Den vackra mattbilden...
Henneberger (vid draget).

Gygli (Zürich 1941).

(Ställning). Vit: Kg 1, Dd2, Td1, f1, Sg4, Ba3, b2, c4, f2, g2, h3 = 11 pjäser.

Svart: Kg8, Df4, Te4, e5, Sd4, Ba7, c5, d6, f6, f7, h7 = 11 pjäser).

1. —, Se2†. 2. Kh1, D×g4!! 3. h×g4, Th 5†! 4. g×h5, Th 4 matt. — En så kort kombination måste var och en kunna upptäcka i förväg.

Spräng vanetänkandets band!

Nu är du i väckelsens land!

...som aldrig upptäcktes.

Alla tiders förfärligaste angreppsdrag.

Med lovord skall man vara försiktig. Vad en tycker om, behöver inte tilltala alla. Inte heller i schack torde det löna sig att göra sig beskäftig med kategoriska omdömen. Men det må väl vara tillåtet att sporra och stimulera läsaren till att bilda sig en egen mening. Debattämnet är: världens starkaste angreppsdrag. Hur ser det egentligen ut?

GAVLEVERKENS

GASSPISAR — VEDSPISAR — VATTENVÄRMARE
I modernaste konstruktion och arkitektur — Tackjärnsgjuteri
modellverkstad — Mek. verkstad — emaljverk

GAVLEVERKEN AB

Tel. 3643 GÄVLE Tel. 3643

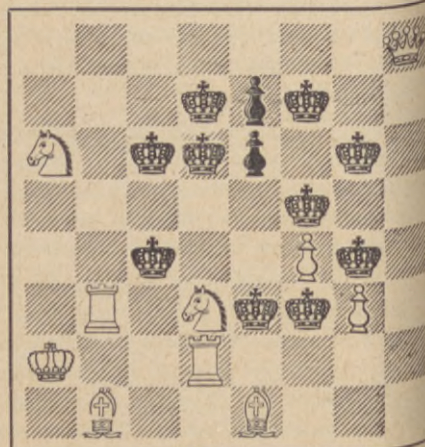

1 apotek, färg- & sjukvårdsaffärer.
Pris kr. 3:50.
AB ATOMA, Stockholm 16.

Ett springardrag med 10 hästkrafters styrka!

Av S. Reichhelm.

(Revista Romans de Sah 1938.)

Matt i ett drag.

(Ställning). Vit: Ka2, Dh8, Tb3, d2, Lb1, e1, Sa6, d3, Bf4, g3 = 10 pjäser.

Svart: Kc4, c6, d6, d7, e3, f3, f5, f7, g4, g6, Be6, e7 = 12 pjäser).

1. Se5!! och alla tio kungarna är matt. Författaren tvivlar på att denna sagolika prestation kommer att överträffas inom den närmaste framtiden, och för honom är alltså detta springardrag

världens starkaste angreppsdrag!

LÖSNINGAR.

Problem av V. Cisar. (Tredragare)

1. Dg7—f8 K×e5
2. Dc5† Kg5
1. — Db4 Kg4
2. Dh6

Problem av F. Skalik. (Tvådragare)

1. Dc6—e8

påhlssons

Malmö

bröd
gott bröd

Möte

av Jacob Hård

Jag är eldmärkt. Tvärs över mitt ansikte. Tvärs över mitt liv. Det syns också på min rygg. Den böjer mitt huvud framåt. Jag har lärt mej att i möjligaste mån dölja mitt ansikte. Vända det från folksföljande blickar. — Men jag har inte lärt mej sitta hemma i min ensamhet. Har inte lärt mej att tåligt bida, vaka livet ut under förnöjsam kontemplation i det tysta rum som blivit mitt vister.

Det var söndag. Allt utom tiden tecktes stå stilla. Allt utom väckarklockans eviga tickande verkade utdött. Vilodag... helgdag... Hur ska man kunna känna frid med den flyende tidens oro ljudande omkring en och ekande inom en? Sysslöshetens och tanketomhetens hets, det försvinnande livets hets jagade mej.

Men jag kunde inte bestämma vad jag skulle ta mej för, hur jag bäst skulle utnyttja dagen. Jag hade inget mål, ingen mening med dagen. Inte med något förresten. — Därför satt jag stilla, irriterande stilla, och fånstirrade ut genom fönstret.

Ett blygrått molntäcke hängde livlöst över öknerna av stadens trista plåttak. Bortom taken kämpade skogens nya grönska mot försommarmarkylan. Det hade varit frostnatt...

Man borde vara glad att man slapp frysa, svälta och lida de tusen plågor som världen marterat livet med. Man borde vara lycklig att höra till det fåtal varelser som inte behöver kämpa mot nöt och övervåld. Man borde känna glädje och tacksamhet.

Men på byrån tickade väckarklockan.

Jag reste mej håftigt upp från stolen, slängde mot klockan en tidning som jag en stund försökt döva min otillfredsställehet med, och gick fram till fönstret. Som om jag där skulle komma närmare en lösning!

Mina fingrar trummade otåligen mot rutnan. Ändå kunde jag inte slita lyssnandet från tickningen. Jag måste vända mej om och stirra på den obarmhärtiga tidmätaren, som vred visarna vidare, vidare utan uppehåll, medan minuterna gick och aldrig skulle komma tillbaka — precis som mitt liv.

Nej, jag härdade inte ut. Måste komma ifrån rummets trånga tankekrets. Måste komma ifrån den tickande oron. Snabbt vände jag mot dörren, rev åt mej sportjacka och mössa och skyndade nedför trapporna.

Gatans kala stenkanal låg tyst och övergiven. Planlöst vandrade jag åt ena hållet. Vid närmaste större gata vek jag av och följde den. Passerade förbi främmande människor, främmande kallt granskande ögon. De hade perfekta ansikten som dolde deras egenskaper eller brist på egenskaper. Mitt ansikte var eldmärkt. Det var inte likt de andras. Det var vedervärdigt. Men mina ögon kunde de inte

såra. Dem vände jag bort. Så passerade vi varandra som passiva fiender.

Vad jag hatade dessa överlägsna fiender, dessa fläckfria skal med kritiskt kalla ögon. Vad jag hatade mitt eget fula skal, hatade mitt ansikte som den grymmaste fienden, vid vars vanskapta skepnad jag var fjättrad som kedjefången i sin cell. Bakom denna skräpuk var jag dömd att utkämpa hela mitt liv i isolering...

Där stod en buss med motorn igång vid en hållplats. Den gick jag in i. En förortsbuss. Det var mej obekant vart den skulle gå. Men det betydde ingenting. Huvudsaken var att komma bort. Komma till något nytt. Finna någon ersättning för tiden som rann undan. Finna något anant än främlingar och oro.

Främlingar! Närgångna ögon som etsar mitt eldmärke, bränner in det i mina tankar. När ska jag bli fri er? I bussen klämdes jag till kvävningens gränser mellan dömande blickar. En backfish fnissade och viskade halvhögt till sin kamrat: — Den där du! Den skulle man råka ut för en mörk natt! —

Bredvid mej hade jag fått en fet, fiskluktande dam. Det blev väl så därför att ingen ville sitta intill varken henne eller mej. För henne var jag dock som luft. Hennes ena armbåge stötte mej i bröstet, och ett av hennes paket sköt över mina knän. Hon var så stor att hon inte märkte mej. Men hon dolde mej något.

Jag följde med bussen till ändhållplatsen. Där steg jag av och skyndade bort från bebyggelsen. In i skogens allt uppslukande storhet.

Inte kände jag mej hemma i denna väldiga dunkla växtvärld heller. Men där fanns inga ögon, inga kritiska mänskögon. Där fanns bara det själlösa växandets kraft. Den kom mej att känna mej svag och ynkelig. Över mej, framför mej, runtom slingrade en tät snårighet av grenar, kvistar och löv, i vilken myriader insekter lurade som osynligt gift. Under mej slickade högt gräs mina ben, gillrade lömska försåt av rötter att snubbla och slå mej på, dy, kräldjur och insekter. Det kändes som att vandra tillbaka till urtidens farofyllda vildmark. Naturens operosonliga kallsinnighet omspann mej med tusen hinder och besvärligheter. Jag snärjdes in i som ett vilsekommet barn i denna hämningslösa vegetation.

I timmar tog jag mej fram över obanad mark genom piskande risverk och äckliga spidelnät, på gungvåta tuvor och branta stenhällar. Så glesnade plötsligt skogen och frisk vind svepte in mellan stammarna. Emot mej vältrade havet som ett väldigt oväder sin ändlösa ström av fräsande vågor.

Jag gick ut på en klippa.

Då upptäckte jag att jag inte var ensam.

Ryggen av en regnrock under en baske och bruna lockar syntes på endast några stegs avstånd. — En kvinna satt snett nedanför mej. Först ryggade jag till inför denna främling. Men hon satt stilla och såg oavvänt utåt det blågrå vattnet. Det lugnade min impuls att fly. I stället stod jag kvar och betraktade henne halvt misstänksamt, halvt nyfiket.

Berget låg ensligt grått mot havets vidd. Det kom för mej att stranden skulle verka tom utan den mänskliga varelsen där. Jag skulle ha känt mej förkrossande liten och allena om hon inte suttit där och väntat. Väntat? På vad? — Åh, man kan ju sitta och vänta och inte veta vad man väntar på. Vad hade jag väntat av denna utflykt? Inget särskilt, och dock något. Saknaden väntar alltid något...

Plötsligt vände hon på huvudet som om hon känt min närvaro. Överrumplad slog jag bort min blick. Efter en upphetad stund med bultande pulsar sneglade jag ett ögonkast åt hennes håll för att se om hon blivit rädd, uppbragt eller färdig att gå sin väg.

Hon satt fortfarande och granskade mej. Och log! En aning spefullt kanske, men godmodigt. Då gengäldade jag hennes blickar, drog en smula förläget på munnen och strök automatiskt med handen över eldmärket. Det kom ett medlidsamt drag över hennes leende.

Jag sköt generat handen för ögonen, förde upp den till mössan, som jag förvirrad tog av, medan mina läppar gav något sort förklarande ursäkt:

— Förlåt om jag störde er! Det var inte meningen. —

Nu höll jag mej inte alldeles till sanningen. Vad stod jag kvar och irriterade henne för? Men hon skakade bara skratande på huvudet.

— Är det säkert att ni inte tycker illa om jag slår mej ner här? — fortfor jag till min egen bestörtning vara påträngande.

När hon även till detta bara log, satte jag mej djärt endast en meter vid sidan om henne. Men därefter smög en skamsen eftertanke över mej och växte i tystnaden. Då vek jag med blicken mot horisonten och började prata för att liksom försvara mitt handlingssätt.

— Ni blev inte rädd för mitt utseende, — högga jag direkt in på min ömtåliga punkt. — Det blir annars de flesta. —

Hon svarade ingenting till detta. Hade jag ändå stött henne? Trevande fortsatte jag därför:

— Ni kanske tycker jag verkar underlig som pratar så här till en främmande människa. Men jag är ensam. Jag har ingen att prata med. Ingen vill prata med mej. I stan finns det för mycket människor. Där skulle jag inte våga säga något till någon. Men när jag nu gått genom skogens mänskotomhet i timmar och såg er, då förlorade jag min skygghet. Det känns

som — när man ändå är en sån obetydlig droppe vid havet — att man skulle vilja meddela sej med någon, finna att någon vet om en, innan ens liv rinner ut i havet och försvinner. —

Jag gjorde en paus och vände mej mot henne för att se om hon lyssnade. Hon log litet besvärat, pekade på sin öppna mun och skakade på huvudet. Vad menade hon? Jag fattade inte. Skulle jag vara tyst?

Då framställde hon några oartikulerade ljud med läpparna, som formade sej till: — Nte tala. Nte höra. —

Jag förstod. Hon var dövstum. Det slog mej som ett bittert skämt detta, att när jag en gång funnit någon att meddela mej med, kunde hon inte höra.

Med ett beklagande leende såg jag tafatt mot hennes ansikte. Då lade jag märke till det: Hennes ögon var inte en främlings. De utgjorde inte observationsgluggar i en befästning som hos andra människor. De var öppnade fönster till ett liv likt mitt eget.

Jag tyckte jag såg längre och längre in i hennes blick. Det kändes som att tala med henne utan ord. Jag hade träffat en medmänska utan förbehåll, misstänksamhet eller avoghet. I denna stund av forskande ärlighet utbytte vi förtroenden till vår fattiga botten. Tidsängesten och ensamhetens problem smulades ut till enkel naturlighet och blev oväsentliga i förhållande till upptäckten av varandras ödeslikhet. Då ödmjukades jag från isolerad varelse till en del av livet. Och det kändes som att försjunka i en dröm i verklighetens klarhet.

Men så kärvade våra ögon, och upplevelsens fläkt stillnade till något redan överlevt. Medan våra blickar bortvänt vilade över havets evighet, dröjde ännu sinnesförmågelserna en stund i loj förundran, och från hennes närhet kände jag vänskapens värme.

Med ens reste hon sej, nickade ett hastigt farväl till mej och gick. Efter några minuter vandrade jag också därifrån. Det kändes tomt sedan hon lämnat mej. Men jag förstod att vi inte skulle vinna något med fortsatt sällskap. Vi skulle inte finna något nytt i varandras ögon. Om vi förlängt samvaron skulle vi kanske bara känna mer främlingsskap mot varandra genom att lägga märke till varandras olikheter och individuella begränsning. Nu åter speglade minnet endast det intensiva mötet med en annan närbefrindad mänskhet. Och omkring mej spelade tystnaden Chopin.

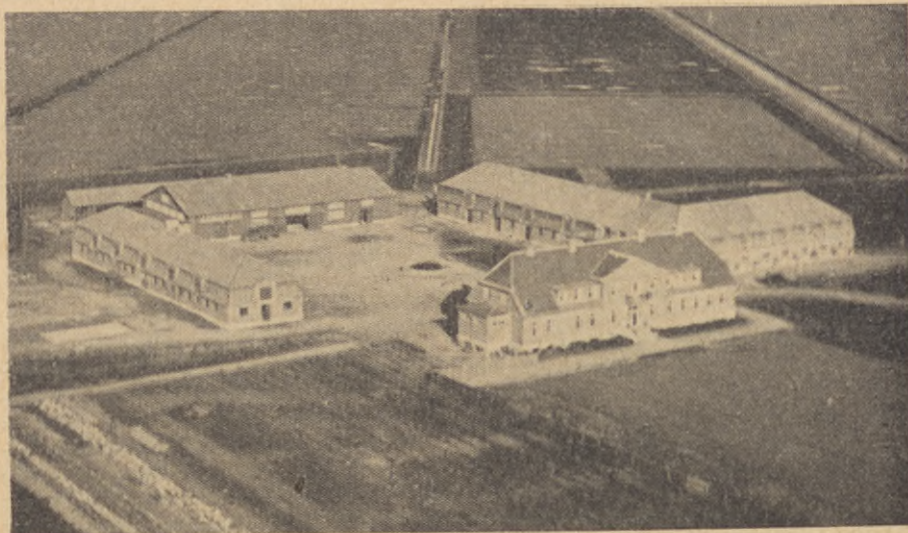
Ett danskt kreaturssanatorium

I ett föregående nummer av Status har professor Erik Hedvall i Uppsala lämnat en intressant redogörelse för kreaturstuberkulosens bekämpande i Sverige och de mycket vackra resultat, som nåtts på detta frontavsnitt av kampen mot tuberkulosen i vårt land.

Ett annat land som också nått sällsynt ståtliga resultat i sin kamp mot kreaturstuberkulosen är Danmark, och det kan kanske i sammanhanget vara värt att berätta något om den imponerande nybyggar gärning, som är förknippad med arbetet på att utrota kreaturstuberkulosen i detta vårt grannland. Med andra ord: att berätta något om uppodlingen av Store Vildmose.

I nordliga delen av Jylland, just där Limfjorden skär in i landskapet och klyver det i två hälfter, ligger ett väldigt område, inte mindre än femtio kvadratkilometer stort, som länge ingenting annat var än en ofantlig trovosse. Det var Store Vildmose. Ännu så sent som 1920 låg de råa dimmorna täta och tunga över denna ödemark, som genom sin sankhet försämrade klimatet för det kringliggande vidsträckt och bördiga jordbruksområdet. Inga vägar fanns över mossen och nästan varje år förlorade några dristiga vandrare livet under sina försök att ta sig fram över den.

Men 1920 ansågs tiden inne att göra ett försök förvandla detta stora landområde från sumpmark till åkerbruksjord och danska jordbruksexperten fick i uppdrag att utreda möjligheterna härför. Ett par år senare köpte danska staten största de-

"Kreaturssanatoriet" på Store Vildmose.

la området och utdikningen av mossen började. Uppodlingens förpatruller var dikesgrävare och vägbyggare. De hade sannerligen ingen lätt uppgift. När man tog itu med att gräva diken visade det sig att dikena rasade igen medan grävarna tog sin middagsrast. Här dög inte den gamla invanda metoden om dikena skulle hålla. Man kom så småningom på en annan och i detta fall användbar grävningsteknik: dikena grävdes i etapper och djupgrävdes först under hand alltefter som området torrlades. Det tog tre år att få ett dike i Store Vildmose hållfast.

Till slut kom i alla fall den dag, då he-

la området var utdikad och det planerade vägsystemet kunde genomföras. Nu korsas den gamla sumpmarken av sextio kilometer landsväg i olika riktningar.

När vägarna var färdigbyggda kom uppodlingens tid. Under de tio första åren fick mossen inte bära annat än gräs, men sen hade jorden blivit så pass levande att odlarna kunde ta risken av försök även med andra grödor. Potatisen visade sig gå fint på dessa jungfruliga marker som var fria från virussjukdomar, och Vildmosepotatisen blev Danmarks kanske populäraste sättpotatis.

På 1930-talet började man att bygga bondgårdar på Store Vildmose och mer och mer differentieras nu odlingarna på det forna sumpmarksområdet till att bli intensiva och mångsidiga som överallt i det bördiga åkerbrukslandet Danmark.

Sin viktigaste uppgift under uppodlings-epoken fick Store Vildmose som Danmarks stora "kreaturssanatorium". Uttrycket "kreaturssanatorium" är egentligen inte korrekt även om det vunnit allmänt burskap, ty Store Vildmose blev en skyddad uppväxtplats för friska ungdjur från tuberkulösa kreatursbesättningar. Som regel föds nämligen nötkreaturskalvar fria från tuberkulos och de förblir i fortsättningen friska om de föds upp under goda förhållanden och isoleras från tuberkulosmittade djur. Till Store Vildmose skickade lantbrukare från hela Danmark sina friska ungdjur, som där fick en förstklassig skötsel, isolerades från sjuk nötboskap och ställdes under vetenskaplig kontroll.

På så sätt fick man i Danmark från en stam av garanterat tuberkulosfri nötboskap, som blev moderbesättningen på landets bondgårdar. Att detta var en ef-

Friska kreatur på Store Vildmose.

Lars Madséns bästa reportage

Åtskilliga av denna tidskrifts läsare minns säkert det reportage från Österåsens sanatorium som gick ut i radio strax efter nyår 1948. Inte underligt i så fall ty det var ett starkt program.

Lars Madsén vid sitt arbetsbord.

Man blir inte heller förvånad när man i en nyutkommen broschyr från Skandinaviska Radio Aktiebolaget kallad "Radios röster" på tal om Lars Madsén får läsa följande:

...fektiv metod visar den kraftiga nedgång av kreaturstuberkulosen i Danmark, som blev följden av experimentet på Store Vildmose. Efter tjugo års arbete hade man fått upp de tuberkulofria kreatursbesättningarna i nästan nittionio procent av hela djurstocken, och man räknar med att Danmark under 1950 ska ha en nötkreatursbesättning, som är hundra procentigt fri från tuberkulos smitta. Danmark kan i fortsättningen sälja sina världsberömda mejeriprodukter under garanti att de kommer från ett land, där kreaturstuberkulosen inte finns.

Nu har Store Vildmose spelat slut sin roll som kreaturssanatorium och de stora djurstallarna som en gång uppfördes inom området byggs om till bondgårdar. Den forna mossen smälter samman med Danmarks övriga rika jordbruksbygd och endast namnet Store Vildmose minner om vad som en gång var en ofruktbar och hälsovådlig sumpmark.

"Bland sina program sätter han själv sanatorieprogrammet främst, ett fullkomligt lysande radiokonstverk både till innehåll och form. Sent skall man glömma finnen, som på sin sjungande dialekt beklagade sig över 'detta förbannade gamla hjärta, som aldrig slutar att slå' eller den dödsmärkta kvinnan som med sin av lungsjukdomen uttunnade röst drömde sig bort till de italienska sjöarna. Det var meningen att programmet skulle gå i repris, men det kunde tyvärr inte bli av: bara ett par veckor efter det programmet gått var dessa båda människor döda!"

Historiens lärdomar

"Vad är det man gjort haver? Detsamma som man härefter göra skall; och sker intet nytt under solen", står det att läsa i Salomos Predikaren.

Ingenting är nytt under solen — inte ens när det gäller hälsovård. Om den saken har bland annat den internationellt berömda forskaren René Sand, professor i social-medicin vid Bryssels universitet, berättat i några föreläsningar om hälsovårdens historia.

Ett sånt begrepp som social-medicin t. ex. är ingen nymodighet. Längre sen i gångna tiders sjukvård var även den socialt inriktad och buddaistiska, judiska, kristna och mohammedanska sjukvårdsinrättningar har alltid öppnat sina portar för fattiga och ensamma vårdbehövande.

Vi ska inte heller inbilla oss, säger René Sand, att komfort och avskildhet när det gäller sjukhusvård är moderna påfund. Det sjukhus som Parakrama den store, kung av Ceylon, lät bygga på 1100-talet hade inte en enda sjuksal för flera patienter utan enbart privatrum, flera hundra förresten. Varje patient hade en kvinnlig och en manlig "sköterska" till sitt förfogande som turade att passa den sjuka dag och natt.

En nutida läkare har sagt att för ett sjukhus är ett bra kök viktigare än ett bra apotek. Parakrama den store hade tydligen samma uppfattning, ty han utfärdade stränga direktiv att kosten vid hans sjukhus skulle vara riklig, varierande och utsökt tillagad. Varje patient som lämnade hans sjukhus skulle också ha en omgång nya kläder med sig vid avfärden.

Högst nådde gångna tiders sjukvård inom det mohammedanska väldet, åtminstone om man får tro beskrivningarna som snarast förefaller att vara hämtade ur "Tusen och en natt". De mohammedanska sjukhusen var försedda med magnifika badanläggningar. På sjukavdelningarna plaskade springbrunnarna och golven var strödda med dyrbara mattor. De sjuka fick en föda som var idel kulinariska mässterverk, kläder och medicin, och sagoberättare och musikanter hjälpte dem att glömma smärta och ångest. Sjukhusen låg inbäddade i väldiga trädgårdar av sållsynt skönhet.

Det hörde en "medicinsk högskola" till varje sådant sjukhus, och för första gången i den medicinska undervisningens historia praktiserades här undervisning för blivande läkare vid sjukbädden. För de medicinska studenterna fanns också vid varje sjukhus ett särskilt bibliotek och en örtagård med medicinalväxter.

Det påstås att Sultan el Mansur Gilavun vid öppnandet av sitt stora sjukhus i Kairo år 1283 yttrat följande:

"Jag har grundat denna institution för kongen såväl som för tjänaren, för den enskilde soldaten såväl som för generalen, för den rike såväl som för den fattige, för

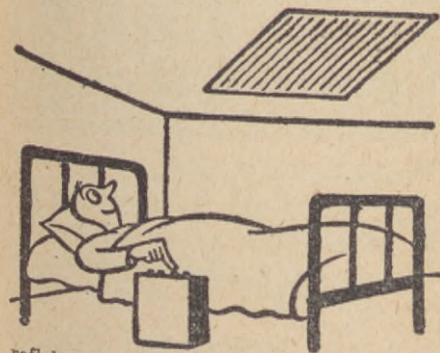
Frits Holmberg A.-B.
Kartongfabrik & Litografisk Anstalt
Malmö

den frie mannen såväl som för slaven, för kvinnornas såväl som för män."

Ännu i våra dagar är detta inget dåligt arbetsprogram för en sjukvårdsinrättning.

Läsa i taket

På tal om biblioteksverksamhet berättade Aftontidningens USA-korrespondent för en tid sen att man i Des Moines i staten Iowa hittat på något mycket finurligt för sjuka som inte orkar eller av andra orsaker inte kan sitta upp i sängen. Bredvid sängen placeras en liten apparat som

reflekterar baksidorna på en i sjuksalens tak monterad duk. Man kan ligga i sin säng som en flundra och läsa i taket. När sidan är slut trycker man på en knapp och apparaten vänder automatiskt bladet. Stadsbiblioteket i Des Moines lånar ut både böcker och sådana bokläsningsapparater till de sjuka.

Hur Australien finansierar sina sjukhus

Överallt i världen står man inför samma problem: hur ska man bäst finansiera en utbyggd sjukhusvård under trycket av stigande kostnader?

Inte minst i Australien är problemet aktuellt, i två av staterna inom det Australiska Statsförbundet, Victoria och South Australia, diskuteras frågan särskilt livligt.

Det Australiska Statsförbundet består av sammanlagt sex stater om tillsammans har omkring sexhundra allmänna sjukvårdsinrättningar. Driftskostnaderna för dessa vårdanstalter betalas dels genom statliga anslag, dels genom privata donationer och dels genom inkomsterna från välgörenhetsfester av olika slag t. ex. konserter, basarer etc. I fyra av de sex staterna skaffar man fram en del av det statliga anslaget genom stora lotterier. Men två av staterna, Victoria och South Australia, har hittills under åberopande av moraliska skäl vägrat att finansiera sin sjukvård med hjälp av lotterimedel. Det är framför allt i dessa två stater som sjukvårdens finansiering för närvarande debatteras så energiskt och där meningarna om det lämpligaste sättet att täcka driftskostnaderna för sjukhusen bryter sig starkast. Ty även inom dessa stater finns det många förespråkare för statslotterier

som en bra utväg att möta de alltmer betungande sjukhuskostnaderna.

Kommer det då in så mycket pengar på ett sånt där australiskt statslotteri att frågan är värd en skarp åsiktsbrytning? Man kan ta lotteriet i New South Wales för att få svar på den frågan. New South Wales ger årligen ut sex miljoner pund på sin sjukhusvård. 1949 tog man in inte mindre än två av dessa sex miljoner genom sitt statslotteri. Det är onekligen ett bra tillskott.

Men man har inte alltid varit välvilligt inställd till lotterier i New South Wales. För något mer än femtio år sen ville ett

företag som kallade sig Tattersall Consultations starta ett stort lotteri men visades ur landet. Tattersalls flytade då till ön Tasmanien, en annan av medlemmarna i det Australiska Statsförbundet, och gjorde därifrån livliga affärer med spelystna New South Wales-bor. Tattersall Consultations är fortfarande i full verksamhet i Tasmanien, där firman årligen i skatter betalar ungefär en sjättedel av den totala statsinkomsten.

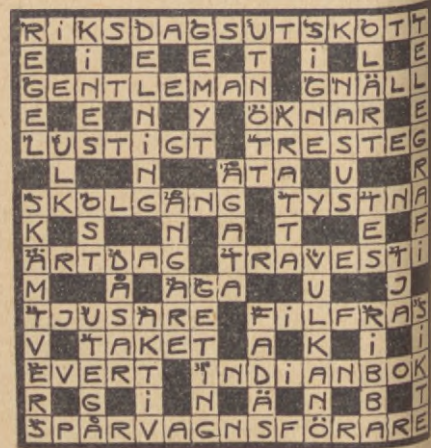
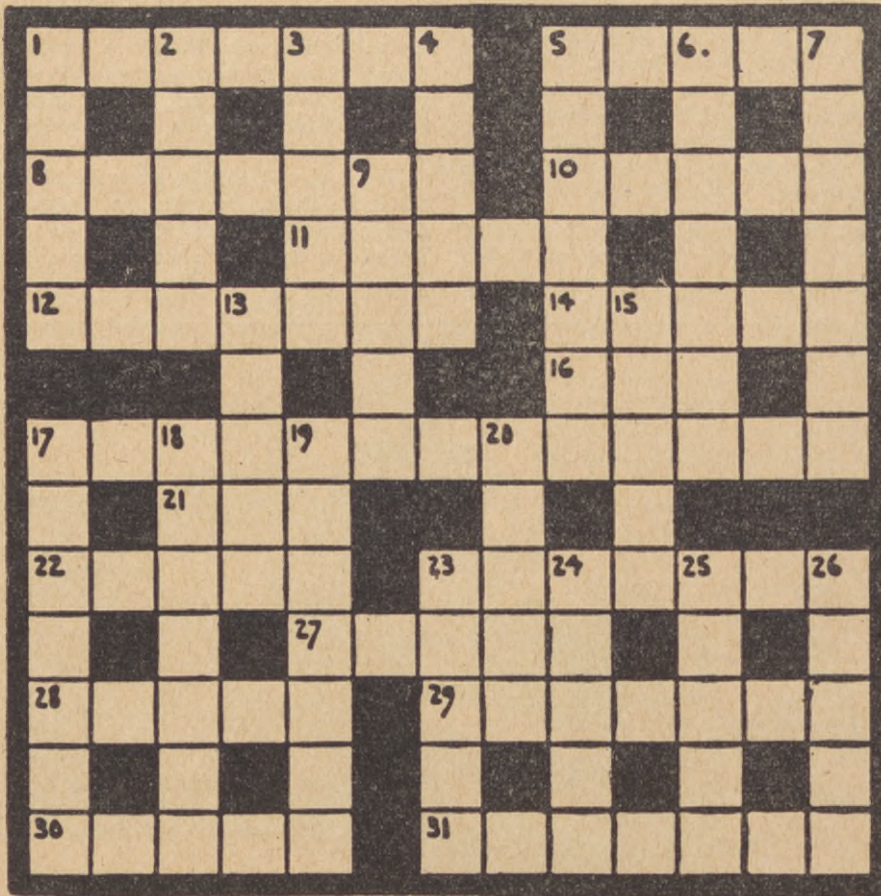
Undra sen på att det finns folk i Victoria och South Australia som tycker att även dessa bägge stater kunde ta ett statslotteri till hjälp för att täcka de alltmer stigande kostnaderna för sin sjukvård.

VÄRMEFASAD:

sala
lättfasadtegel
1,5/200 och högporöst 1,2/60
som bakmurning
K = 0,86!

sala **tegelbruks ab** **namnanrop SALATEGEL**

Korsord Nr 4

Pristagare: 1:a pris kronor 10:—, Fr. Sigrid Laurell, Box 265, Malmö. 2:a pris kronor 5:—, Fr. Birgitta Sandqvist, St. Ekebergs satorium avd. 4, Axvall.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord 4 skall vara Starus redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm tillhanda senast den 10 maj 1950. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 4". Glöm ej att tydligt ange namn och adress.

VÄGRÄTA ORD.

1. Ätes mycket i vårt land, talas mindre. (7)
5. Fingerborg. (5)
8. Nu ska det smaka med en pilsner, ah! (7)
10. "Spotta ej just som du möter någon. Den mötande kan tro, att det är åt —." (5) (Saxon.)
11. När man inte har greppet direkt. (5)
12. Tack vare min djärvhet och styrka klarade jag mig fint mot övermakten... (7)
14. Bachverk. (5)
16. Har en talande mimik. (3)
17. Släkten komma och släkten gå, världsåskådningar födas och försvinna, regeringar störtas och riken gå i kvav, men Skänninge stormarknad står sig genom tiderna. (13)
21. Hade aposteln Paulus ingen lust att bli. (3)
22. Uppmuntrande att få. (5)
23. Vad barnet säkert inte var, när det fick en så'n av far. (7)
27. Att tro allt som är tryckt. (5)
28. 15' cl. (5)
29. Stadens vimmel. (7)
30. Har kemist användning för. (5)
31. Jaktevenemang. (7)

LODRÄTA ORD.

1. Lager av kol. (5)
2. Spelar ingen roll, om han är arbetslös. (5)
3. Ett gammalt flytetyg. (5)
4. Det ska hållas. (5)
5. Asbest. (7)
6. Den elake brukspatronen på Fors. (7)
7. Kan man ju ha utan att vara stor husägare. (7)
9. En pärla under arbetet. (5)
13. Blir koppar med tiden. (5)
15. Religion är — för folket, sade Lenin. (5)
17. Sex rätter mat, sju sorters vin, hundrädrig konjak till kaffet och äkta havanna. (7)
18. Är den som inte vill böja sin nacke. (7)
19. Över Saharas glödheta sand. (7)
20. Har en beniget ingen som helst. (5)
23. Ryter. Och är tyst. (5)
24. En liter på motboken i dag. (5)
25. En vars lyckliga nedkomst inte kan garanteras. (5)
26. Bör i allmänhet sitta minst en decimeter lägre än vad man själv tycker är lagom. (5)

358 tackbrev

och intyg har Sebusanfabriken fått från personer som blivit hjälpta mot

mjällbildning, håravfall* fett hår, huvudklåda

med Sebusan svaveltinktur

— Här ett brev från I. Johansson, Gäddede, ett av de många:

Jag har i 7 års tid lidit av en svårare mjällbildning, som jag till slut trodde jag ej skulle bli av med. Försökte på alla möjliga sätt slippa obehaget, jag sökte även läkare, men ingenting hjälpte. Så tänkte jag: Sebusan har jag ändå icke prövat. Om några dagar, till min stora glädje, började jag håret vackert falla.

Sebusan kom till mig som en räddande ängel.

Vid lätt mjällbildning och daglig hårvård med Sebusan svavelhårvatten. Förrän du ger håret vackert fall

Kvisslor försvinna
med Sebusan svavelcreme.

Broschyr med 230 tackbrev och medföljer varje förpackning.

(* som orsakats av mjäll.)

Hälsans A och O:

Alltid Ost

på bordet

Riksst

Slipmaterialaffären - Malmö

Original CARBORUNDUM och ALOXITE slipskivor, skurstenar och brynen. DUREX slipduk och slippapper etc.

Telegramadress: SLIPAFFÄREN

Telefon: 233 45

STOCKHOLM med omgivning

Svenskt Papper Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för tryckerier

Specialitet

Tryckpapper för böcker och tidskrifter - Broschyromslag

LINDHOLMS

KLICHÉFABRIK A/B

Gamla Brogat. 19, STOCKHOLM

Tel. 20 54 20

Utför snabbt och billigt

Kvalitetsklichéer

Retuscher — Ritningar — Stereotyper
Matriser

JUTELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner, sand- och torkgaltar säljas. Koksgrytor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & Co

Timmermangsgat. 47 - Stockholm

Tel. 43 03 59, 43 63 83

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan undvara. Skydda Eder själv och Edra barn genom inträde i ortens erkända sjukkassa

STOCKHOLMS LÄNS

ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm

Tel. 23 09 85

Vårens nyheter i kappor o. klänningar till fördelaktiga priser

FIRMA MODE-FERM

Tel. 11 03 99. Västerlånggat. 62. Tel. 11 03 99. STOCKHOLM

A.-B. MATTOR & GARDINER

STOCKHOLM

Folkungagatan 59 Telefon 41 37 60

Sängar, Sängkläder, Korkmattor, Mjuka Mattor, Gardiner, Barnvagnar, Ottomaner.

BETALD ANNONSPLATS

BORÅS och SÖDRA
ÄLVSBOGSLÄN

Marks Jacquardväveri

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:

Möbelyger, Duchatelltäcken, Gardiner och Draperivaror i såväl bomull som konstsilke

BORÅS och SÖDRA
ÄLVSBOGSLÄN

AB BREDIN & C:O — KINNA

Värme- och Sanitära anläggningar utföras fackmässigt under garanti

Telefon 323

Vid elektriska installationer

ring 122 47, 132 47

ELEKTROFIRMAN MAGNET

Kontor: LILLA BROGATAN 38

Affär: LILLA BROGATAN 30

Aktiebolaget Ludvig Anderson

KASTHALLS MATTFABRIK

KINNA

BETALD ANNONSPLATS

ESKILSTUNA

SE PÅ SLANTEN
OCH KVALITÉN —
köp i

konsum
ESKILSTUNA

P. LINDAHLS BOKHANDEL

Kungsgatan 10

Tel. 310 40

ESKILSTUNA

Stor sortering i allt vad till branschen hör.

G Ä V L E**Kappor och Klänningar**STÖRSTA SORTERING
G Ä V L E K A P P M A G A S I N**H Ä L S I N G B O R G**

BETALD ANNONSPLOTS

J Ö N K Ö P I N G**June-Munktell
Marinmotor**för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg
AKTIEBOLAGET
JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK
Jönköping. Telegr.-adr.: Motor
Telefoner: 197, 897.

BETALD ANNONSPLOTS

M A L M Ö**MARMOR, KALKSTEN
och GRANIT**INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON
— Villa Daisy, Mariedalsvägen —
M A L M Ö Telefon 153 80Nu gäller det att göra rätt val även när
det gäller KAFFEVälj
ERIC LUNDBLADHs
utsökta KAFFEBLANDNINGAR
Tel. Namnanrop Malmö.KÖP KOOPERATIVT!
ELDA EKONOMISKT!**A.-B. SKÅNEIMPORTEN**
KOLKOKS, MALMÖ
Tel. 717 95 växel**GYNNA**

Status annonsörer!

BETALD ANNONSPLOTS

M A L M Ö

DRICK ALLTID

A R O M R O S T A D E K A F F E
högfina kvalitéer
Rosteri: Skolgatan 23, MALMÖ.
Tel. 230 17.Gamla goda sorten **LINOLEUMFERNISSA**
ljus och slitstark**LIWA-BONVAX**
LÄTTBONAT med hög och hållbar glans
Ring till oss och vi hemsända.
AB LINDQUIST & WAHLSTRÖM
Tel. 152 90 MALMÖ Tel. 152 91ALLT i pappersbranschen
billigast frånSkånska Papperscentralen **A.-B.**
S:a Promenaden 39 A
Tel. 718 30 — VäxelFOTORAMAR — ENORM SORTERING
Vackra modeller Lägsta priser
FOTOAFFÄREN MERKUR
Spångatan 31 MALMÖ Tel. 180 53

BETALD ANNONSPLOTS

S U N D S V A L L**DUCO & MÅLAREVERKSTAD**Modern och tidsenligt inredd efter
senaste förordningen**C. ERIK BERGSTRÖM**
Förstklassigt arbete Humana priser
N. Järnvägsgatan 52 Telefon 1718**NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP**avhåller å **Bergsäckers Travbana Sunds-**
vall, travtävlingar c:a 30 söndagar under
Mars—Oktober 1950. **Totalisator.**631 88 Pressrummet 630 61
Tel.: Kontoret 4270 — Banmäst. 5330

BETALD ANNONSPLOTS

S U N D S V A L L**Järnkonstruktörer och Smeden**
för hus och fabriksbyggnader
Andersson & Nilssons Smidesverks
Telefoner 4757, 4767 — SUNDSVALL**U P P S A L A****DERBER****A.-B. Hj. Söderberg**
U P P S A L A**A.-B. RÖRKOMPANIET****E. B. Widén**
Vaksalagatan 27 U P P S A L A
Tel. 307 86, 347 86
Fil.: Kyrkogat. 4, Norrtälje. Telefon 11
Värme, Ventilations- och Sanitets-
anläggningar samt Reparationer**KUNGSÄNGENS****KEMISKA TVÄTT**Kungsängsgatan 23
Tel. 382 52

REKOMMENDERA

V Ä S T E R A S**VARGBO HANDELSTRÄDGÅRD**

Telefon 312 32

Blomsterhandel, Stora gatan 86. Tel. 205 1
Utför alla slags Binderier och Blomster-
korgar omsorgsfullt. Årstidens krukväx-
ter och lösa blommor i stor sortering
till billiga priser.**Ö R E B R O****Kapptyger, klänningstyger o. siden**
köpes billigast i Örebro
hos**A.-B. YLLE- & SIDENLAGRETT**
Fredsgatan 13, 1/4 tr.
Telefon 184 29